

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt V. Hortus Domini sigillatim lustratus; siue exquisita perfectionis præcipuarum Christi virtutum, specialis expressio, magnam partem ex Patrum Symbolis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

numerata esse ab Isaia. Si autem omnia numerarentur, æquatur esse numero, virtutes per se infusas voluntati. Fuit ergo in Christo virtutum plenitudo, & ut loquitur Petrus Celsensis l. de panibus cap. 6. [Rex iste virtutum, omnium gratiarum curiam, in pectore, & in anima sua convocat.] Pulchre item Autor tract. de pulch. apud Bernardum cap. 1. 6. [Nullus flos, id est, nulla virtus, per quemcumque florem significata, deest virtuti. Quæ enim virtus deest, in Domino virtuti non deficit. Quæ enim ex virtutibus factum, dicere licet, virtus per Boetium phrasim lib. 2. de consol. cap. 4. & Tertullianum l. 3. in Marcio. cap. 9.]

Beatitudines, in Christi voluntate.

276. Eadem ex causa ex qua constitutum est, fuisse in Christo dona habitualia Spiritus sancti, statuendum est fuisse quoque in Christo habitus correspondentes beatitudinibus, ut vocant. Nam beatitudines actuales, nihil aliud sunt quam actus virtutum infusarum habituum, quatenus peculiari quadam ratione conducent ad illam beatitudinem consequendam, quæ constituitur per gratiam assignatis à Christo prædictis illustribus actibus virtutum, ut tradit Gabriel, in 3. d. 34. conclus. vltima. Nec aliud voluerunt Gerſo tract. de beatitudinibus, & alii, qui beatitudines à donis Spiritus sancti, & à virtutibus distinxerunt. Tantum quippe voluerunt, actus illos ad beatitudinem illis in Evangelio propolitam comparandam præcellentes, non esse vulgares actus virtutum aut donorum, sed eximios donorum. Distinctio autem specifica beatitudinum à virtutibus & donis, nec in Scripturis & Patribus fundamentum habet, nec solida ratione stabiliri potest. Quam enim diversam rationem formalem motivam assignare liceat beatitudinibus actualibus, quæ non sit actus donorum atque virtutum communis? Imo admodum verisimile est, actus quoscumque donorum & virtutum infusarum ad voluntatem pertinentium, possideat beatitudines, prout interuentu talium actuum pertingitur ad eximium illud bonum quod eis in Evangelio attribuitur; puta habere speciales ius ad regni celorum, possidere terram, videre Deum, & alia Matthei 5. & Lucæ 7. enumerata, vel alia similia quæ correspondere possunt aliis donorum aut infusarum virtutum actibus, præter illos quos Christus recensuit, quia non intererat eius, recensere omnes: Itaque cum actus beatitudinum non discrepent ab actibus virtutum atque donorum, perspicue sequitur, beatitudines habituales non discrepare ab habitibus virtutum atque donorum. Proindeque sicut in Christi voluntate, fuerunt dona atque virtutes ad voluntatem pertinentes, ita & beatitudines habituales æque ac actuales, de quibus est illud Originis homil. 38. in Lucam. [Omnes beatitudines quas locutus est in Evangelio Iesus, suo firmat exemplo & quod docuit proprio testimonio probat. Beati, inquit, mites. Huic simile est de semetipso: *Disce à me quoniam mitis sum. Beati pacifici:* Et quis alius ita pacificus, ut Dominus meus Iesus, qui est pax nostra, qui solus inimicitiam, & in suam eam carne destruxit? Beati qui persecutionem passi sunt propter Iustitiam, ut Dominus Iesus, qui pro peccatis nostris Crucifixus est. Omnes igitur beatitudines in semetipso Dominus ostendit. Ad quam similitudinem etiam illud quod dixerat. Beati fientes, ipse flevit, ut huius quoque beatitudinis faceret fundamenta.]

Summa capituli, & usus doctrinae.

277. Brevisculus capituli hic est. In Christo locum habere omnes actus humane voluntatis, ordinis naturæ, gratiæ, & gloriæ; efficaces, & inefficaces statum Christi non dedecentes; nominatimque inter naturales actus iustitiam voluntatis, & electio. Inter infusos vo-

tum & iuramentum, amorque à beatifico distinctus, reverentialis timor Dei, ac spes actualis quorundam obiectorum, & specialiter gloriæ corporis; denique inter actus gloriæ, delectatio beatifica perennis, nullum unquam dolorum cumulo intercisit. Et non potuit quidem in volitionibus ad duos extremos ordines spectantibus, fundari meritum: fundatum tamen est in volitionibus secundæ ordinis; cum respectu nostri, tum etiam respectu minorum quorundam ipsius Christi bonorum, ut exaltationis, & gloriæ corporis. Omnes denique virtutes, prædictis Christum non dedecentibus actibus correspondentes, Christo inexistiterunt, poenitentia ac spe habituali non exclusis, ac caritate pro gratiæ & gloriæ ordine eiusdem cum nostra rationis, retenta; nec multiplicata essentialiter. Quia verò donorum Spiritus sancti actualium voluntati insidentium, nec non beatitudinum Evangelicarum principia, à virtutibus non discrepant; dona quoque illa primordialia, & beatitudinis fontes, voluntati Christi inexistisse, ratum esto.

Vltimæ doctrinæ copiosum suppeditebit caput sequens.

CAPUT V.

Hortus Domini sigillatim instratus; siue exquisita perfectionis præcipuarum Christi virtutum, specialis expressio, magnam partem ex Patrum Symbolis.

278. **M**onstratum hæcenus est, fuisse in Christi voluntate, virtutum omnium statum beati consentanearum perfectiones, quæ est illa corona gloriæ qua coronandum Christum prophetaverat Salomon, interprete B. Ambrosio serm. 15. in Psal. 115. in præfatione. Helychius verò lib. 2. in Levit. cap. 8. ait hoc esse rationale iudicii duodecim pretiosis lapidibus exornatum. Concine item Rupertus lib. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 18 hæc ipsa ex causa, animam Christi vocat paradisi deliciarum, in quo consistat visantur omnis generis plantæ frugiferae. Et cap. 20. cur Spiritus sanctus in Christum specie columbæ, non flammæ, aliavæ aliqua descenderit, rationem inde petit, quod tota gratiæ & donorum ac virtutum eam affectandam plenitudo, non pars dumtaxat eius aliqua, Christo sit collata: quod per animal multimembre scitè expressum, observatur.

Christi voluntas, hortus virtutum omnium.

Autor tract. de pass. Dom. apud Bernardum cap. 1. 6. videtur ut omnium florum hortum, voluntatem Christi proponere. [Nam inquit] propterea exinanivit semetipsum formam servi accipiens, & plantatus est in terra nostra, & corporis nostri deformitatem accepit, fronditque, & floruit, & fructus plurimos attulit; ut per hoc quod nostræ humanitati vnitus est, suæ divinitati nos vniret. Sed quia sine flore non perveniret ad fructum, floruit ille benignus, Iesus. Qui sunt flores eius, nisi virtutes? Numerat paulo post specialiter, in his floribus, violam humilitatis, lilium castitatis, rosam patientiæ & caritatis, & florem abstinentiæ, quem crocum dicunt. Estque hæc virtutum Christi comparatio, cum amoenissima, cum commodissima. Quamquam autem Christum sub ratione vnus floris sæpè proponant Patres & Scripturæ, idque ad hoc Christi decus considerandum, rectè æstimanti posset sufficiens videri, iuxta Originis sententiam l. 5. contra Celsum, ubi Christum ipsam virtutem esse ait, non hanc illamve, sed communiter virtutem: tamen sigillatim hæc ornamenta spectare, vilius erit. Ideoque proposui illustrationem horti, in quo scilicet non vnus, sed omnes spectantur flores virtutum. Nec est ea appellatio nova.

Sic enim [tota virtutum praepra in Davidis animo consistit] scitè dixit Basilus Seleucia, recteque etiam Constantinus Manasses in histor. num. 1.1. Marcianum Imperatorem, vocavit [virtutum nemus, & arborem à gratis confectam.] Deiparam Chryppus Presbyter orat. de ea, sic affatur. [Ave quae es hortus Patris, aue quae es pratum totius fragrantiae Sancti Spiritus.] Et hanc maximè ob causam, scriptura sacra quae magnorum virorum virtutes exhibet, cum horto componitur, quam cōparationem egregiè prosequitur S. Chrysostomus, initio homiliae in Eutropium. Ioannes vero Moschus librum suum de SS. virtutibus, ut est apud Photium Cod. 199. inscripsit [hortum novum, & pratum.] Nimirum quia iuxta Hugonem Victorium l. 1. eruditionis Theolog. ex 2. miscell. tit. 70. quatuor bona anima, hortus est voluptatis; accipiturque de ea illud de Satana, *quasi hortus voluptatis, terra coram eo, & post eam solitudo deserti*; quod scilicet subiens animam omni florum genere vernantem hostis noster, exterminet univertam floriditatem illam: de qua videndus rursus idem Hugo l. 4. erudit. Theol. ex 2. miscell. titulo 160. Concinitque Richardus, Hugonis eruditione & religione germanus, tract. de gemino pascuete *sub initium*, ubi tractans pascha floridum [o quales (inquit,) flores, verè virtutes.] Memorat mox sigillatim, crocum caritatis, lilium castitatis, passionis rosam, & humilitatis violam; quae omnes virtutes, in anima pia, non secus ac in horto amenissimo vernant.

279. Floruerunt in Christi voluntate velut in horto, omnes hi flores virtutum, iam ab initio. Quod enim scitè dixit Constantinus Magnus oratione ad SS. cœtum c. 10. [Ipsa Dei conabula, Spiritus sancti virtute, fragrantès flores novae soboli extulerunt.] Omnis inquam virtutis species in Christi ortu vernavit. Sicque accipit illud Poëta,

Ipsa tibi blandes fundent conabula flores.

Additque mox, [eadem virtute per Christum univertam hominum societatem non aliter quam densam ramorum multitudinem, ex una radice, odoriferis floribus pullulantem, ex æquabili roris temperatione rigatam, efflorescere.] Omnibus igitur in Christi voluntate, floribus virtutum vernantibus, videbimur eadem laboraturi difficultate, qua Naz. orat. 1.3. *initio*, qui difficile pronunciat, proposita magna virtutum varietate, vni cupiam primas dare, & ab ea auspicari: quemadmodum etiam in praepra quodam plurimis & suavis floribus referto, florem omnium pulcherrimum & fragrantissimum difficile est reperire, alio nimirum olfactum & aspectum ad se distrahente, atque ad primum eum decerpendum alliciente. Quod tamen celestia ex genere suo praesent terrestribus, & inter virtutes, aliquæ genere suo sint cœlestes, hoc est Theologicae, iis correspondentibus luminosis floribus, quos S. Chrysostomus hom. 10. ad pop. & Basil. Seleucia oratione 1. ac Ambrosius 4. Hexaem. cap. 2. memorant, ordiamur à virtutum omnium voluntati inexistenti Regina, sive à caritate, quam solam inter Theologicas in Christo agnovimus adequatam, & omnibus suis munitis fungentem: Tum ad morales delabemur, eo ordine servato, quem in vulgato quaternario Cardinalium virtutum obtinent; ut nimirum primo loco Iustitia, secundo fortitudo, tertio temperantia collocetur, nulla hic facta sepositione partium potentialium à subiectivis, quæ alio in loco (virtutes scilicet ipsas tractando,) non est praetermissa.

Praxes virtutum Christi, sertum florulentum ex Patrum areolis.

180. Quia verò univertum decus virtutum, & ipsa ut ita dicam perfectioris earum perfectio, in visu ac excitatione consistit, quod monstrare alibi memini; vi-

sum est hoc loco, ad penitentiorem propositum voluntatis Christi decorum introspectionem, quæ SS. Patres de variis harum virtutum per Christum praebitis, annotant, non praetermittere: non quidem exactè singulis insistenti virtutibus, (quod inmensum prope foret.) nec singularum omnia in Christo opera anxie vestigando; sed praecipuam quendam luculentiores nonnullos actus, hic exhibendo, ut his ferè appropinquet Patrum, ut tractatio sit & amœnior, & gravior. Eritque hæc veluti seges lectissimorum cujusvis virtutis exemplorum, ad quæ quisque vitam suam & facta admetri studiosè debeat. Nihil enim ad imitandum dignus aut vilis, exemplis virtutum Christi Domini, in quo virtutes abque naevo, & incontaminatè fulserunt: ut propterea Patres, contentatè ad Scripturas quas in hanc rem addensat à Costa l. 5. de Christo reuel. cap. 5. hanc mortalibus virtutum roborem, & pestem praefigant; & hoc velint esse quasi speculum, ad quod vitam suam quilibet nostrum attentissimè excolat, vel picturam archetypam quam imitatione exprimat, ut egregiè philosphatur S. Basilus in Constit. monast. c. 5.

Caritas in Deum.

Caritas Christi, pro gemino caritatis visu, & in Deum, & in proximum propter Deum, splendens emicuit. In Deum quidem, à vitæ primo momento, exquisitissimam caritatem prodidit Christus, canque viget adè insensam; ut prae ea non modò sanctorum quorumlibet virtutum tantoperè inter nos celebrati auctores, sed etiam Cherubimorum & Seraphimorum pennae, imò Aenea incendia, planè fugeant. Exhibet illam luculenta planè oratione Ioannes. Aulæ tract. in illud, *audis sicut* c. 7. 8. 79. & 80. Latine expressus à Rollinolio l. 3. de discipuli. Christi. perfect. c. 26. Caritatis Christi in Deum perfectionem summam, ex obiecto, & notitia supernaturali infusa qua intellectui Christi obverfabatur, & amoris ignitabilis qua in seipso conspiebat Christus, aestimare facile licebit. Nam & Dei vultum, per scientiam hanc infusam amoris libet de quo agimus praëlucere, tametsi non liquido & intuitivè contuebatur; eviderent tamen quantum ad iudicium, agnoscebat eximia omnino specie & pulchritudine vernare. Ut nos quoque, in extremorum notonibus non acutatis, efformamus nihilominus indicia quoad nexum scientificæ, atque adè evidentia. Tanta divinæ perfectionis & summæ amabilitatis quoddam quasi stillicidium omnibus rebus purè creatis eximie præcellens seipsum conspiciendo, indeque mentis aciem in Deum, tot bonorum torque perfectionum quibus se abundate videbat fontem primatum, retorquendo; exardescerebat increbibilem, certe inexpleabilem in modum, Dei amor, anima Christi.

Inde insensum illud desiderium reparandi divinum honorem, quo aptato tunc primum sibi corpore, ex quo innotuit ei beneplacitum Patris, iam tunc dixit, *ecce venio*; ad crucem scilicet, & mortem acerbissimam sed prae amore, suavem, inde contemptiois pro Deo contemptio, & proborum ac contumeliarum computatio inter dedecora. Planè enim Christus, inter honores summos duxit, omne genus contumeliarum & sanarum pro Dei amore excipiendam. Vnde in prociuctu ad passionem, agnoscens mox consecraturam cum omni despectione passionem, dixit; *Nunc clarificatus est filius hominis*. Nimirum ut autor sermonis quarti è 19. in cena Domini, apud Bernardum benè perpendit, clarificationem vocavit ibi Christus, omnia illa dedecora pro amore Patris in bonum nostrum subeunda. Optavit Christus, hanc suam erga Patrem caritatem incentissimam & fragrantissimam, omnibus innotescere. Ideoque profusus est, se alacrem & impigrom in pericula praesentissima descendere, ut esset orbis notum quod

quod Patrem diligeret *Vi cognoscat* (inquit) *mundus quia diligit Patrem sic facio*. Agebat de additione extremi discriminis, & occursum ad ludam cum turmis aduersum. Hinc patet, quam bene Christus vltus sit amorem quem in illum dumtaxat finem esse homini collatum, ut erga Deum exerceatur, tradit optime Orig. l. 9. in ad Rom. ad illud capitis 12. *Caritas sine simulatione*, ostendens omnem alium amorem, esse simulatum.

Eadem ad proximum protensa.

281. Ramus alter caritatis, proximos spectat. Visus est hanc Christi amorem, admodum, sed non supra verum, amplificasse Scriptur valde pius, & solo tempore antiquior posterior Lufonibus Blofius in Consolat. pu. lillanum. §. de immenso Dei erga homines amore. Et agit de Deo homine, siue de Christo, cum redemptoris caritatem aliaque perfectiones delineandas suscepisset. Scitavit enim conuenire in vnum Angelos omnes, & animas rationales quatuor vniquam sunt conditae, & quae collato omnes studio suscipere, ut vnam aliquam Christi perfectionibus, nominatim vero caritatem in homines, descriptam dent. Inque eam, vult suppetere singulis animabus & Angelis, tantum attramenti quanta est totius Oceani aqua: membranatum autem vicem tenere amplissimam caeli molem, vnicuique ad curandum attributam, quanta, quanta est. Negat vero describendam fore decimam perfectionis praedictae scilicet acceptae partem, quin prius, & attramentum deficiat, & caeli vastitas adeo esset oppleta litteris, ut ne apici quidem ultra appingendo, superfuturus esset locus. Magnificet haec ille profectus, sed non sapit verum. Quid enim omnes purarum creaturarum curas, ad descriptionem operis, quod perfecit ipse Deus? Sed ut possumus, maiorem corde nostro Christi in nos caritatem, attingamus.

Ex hoc capite praecellentissima fuit Christi caritas, quae vere se ut Nissenus hom. 13. scilicet dixit, praclarum munus nostrum procom, exhibuit. [Amavit nos dilectus, (ait S. Bernardus serm. 20. in Cant.) sapienter. Dulce nempe dixerim, quod carnem induit, carum quod culpam caruit, forte quod mortem sustinuit. Nam quos sane in carne visitauit, carnaliter tamen nequaquam amavit, sed in prudentia Spiritus, Spiritus quippe ante faciem nostram Christus Dominus, & mulas nos Dei amulatione, non hominis: & certe famulati, quam primos Adam, Euam suam. Itaque quos in carne quaesivit, dilexit in spiritu, redemit in virtute. Plenum proflus omni suauitatis dulcedine, videre hominem hominis condicorem. At dum naturam prudenter selegit a culpa, etiam potenter mortem propulit a natura. In carnis assumptione condescendit mihi, in culpe violatione consuluit sibi; in mortis susceptione satisfecit Patri, amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor fortis. Haec secutus me credo, qui saluare me velit, non erit, possit. Quem quaesivit, hunc & vocavit per gratiam suam: numquid venientem eiciet foras? Sed nec vim, nec fraudem merui profectus vilam, quod me videlicet de manu eius possit eruere, qui de vincenem omnia vicit mortem, & seductorem vniuersitatis serpentem, arte veique sanctiore delulit. Illo prodentior, illa potentior. Carnis quidem assumit veritatem, sed peccati similitudinem; Dulcem proflus in illa exhibens consolationem infirmo, & in hac prodenter abscondens laqueum deceptionis Diaboli. Porro ut Patri nos reconciliat, mortem fortiter subit, & subigit, fundens precium nostrae redemptionis sanguinem suum. Ergo nisi amasset dilectus, non me in carcere requisisset illa maiestas. Sed iunxit affectioni sapientiam, qua Tyrannum deciperet; iunxit & patientiam, qua placaret offensum Deum Patrem. Sic Bernardus, normam inde nostri in Christum amoris, egregie eruens.

282. Idem egregie praestat Cassiodorus l. de amicis. c. quanto sic dulcor, &c. Sic enim de Christi in nos amore, & praestanda proximo ad Christi imitationem charitate, philosophatur. [Quantum praeminentior est humanitate diuinitas, tanto amor Christi quem habet ad nos, amore illo quem habemus ad illum, vel ad proximum, dulcior, firmiter, atque profundior, violentior, penetrabilior, interior, & compassibilior, feruentior, atque suauior. Omnes maternos affectus, omnes fratrum coniungumue consensus, illa quam habet ad nos ex inestimabili charitate transcendit. Ipse patet gratiam lenitatis, exprimens in seipso, fidelem ad animam sic loquitur dicens: *A modo voca me, pater meus es tu, dux virginis meae tu es*. Et illud; *patrem voca me, & post me ingredi non cessabis*. Ipse nos materna benignitate patet veniens, quem admodum (inquit,) mater consolatur filios suos, ita ego consolabor vos. Et rursum; *Numquid potest mater obliuisci infantem suum, ut non misereatur filio vteri sui?* Et si mater oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ipse in se modum supernae dilectionis assumens; animae fidelis sic loquitur; *horum conclusus soror mea*; Et item: *vulnerasti cor meum soror mea sponsa*. Amicus est, cum & ipsa de illo; *talis est* (inquit,) *dilectus meus, & ipse est amicus meus*: Sponsus est, cum de illo dicitur; *gaudebit sponsus super te Deus tuus*. Hoc ergo sentiamus in nobis, quod in Christo Iesu, qui extendens manus in discipulos suos, vocat eos fratres, & quod amplius est, matrem & patrem, atque sororem; omnem scilicet qui humiliter, qui sancte, qui caste, qui socialiter, eius aut proximi fecerit voluntatem.]

284. Sed nihil hac in charitate admirandum, aequae ac cruciatuum aditio, & probrore simul ac acerbissime mortis perpassio, pro inimicis. Chrysostomus egregie id prosequitur hom. 11. in 2. ad Cor & hom. 7. in 1. ad Timot. expendens illud, *dedit semetipsum redemptionem*. Quod ita glossat. [Magnae profectus atque immensa benignitatis huiusmodi precium fuit. Nam profectus exercitati illi merebantur, prorsusque perituri erant: sed pro ipsis suum tradidit filium, ut praedicatio crucis exerceceret. Sufficere profectus ista poterant ad omnes attrahendos ad fidem, atque ad Christi dilectionem illam ineffabilem ostendendam. Est enim ipsa magna profectus, atque inenarrabilis: Litaui semetipsum pro inimicis, pro his qui se oderant, pro auersis a se. Id quod neque pro amicis, neque pro filiis, neque pro fratribus faceret quisquam, hoc fecit pro seruis Dominus, atque pro huiusmodi, Deus. Deus enim pro hominibus, pro mortalibus immortalis, pro temporalibus sempiternus, pro inimicis denique, Dei filius. Nam si illi antea conuersionis merito ac virtute placuissent, minus mirabilis charitas illa videri potuisset. Et certe ad illam ipsam, nulla humana dilectio posset accedere. Quod enim in hominibus eiusdem substantiae non fit, ut pro se inuicem moriantur, tum profectus magno excessu charitatis factum est.]

Salianus l. 4. de prouid. hanc Christi in nos charitatem ita inspicit, ut penes in iustitiae speciem continere dicat. Locus est omni Sefamo sapidior. [Plus nos amat Deus, quam filium patet. Evidens quippe res est, quod super affectum filiorum nos diligit Deus, qui propter nos filios suo non pepercit. Et quid plus addo? Et hoc filio iusto, & hoc filio vniuerse, & hoc filio vero. Et quid dici amplius potest? Et hoc pro nobis, id est pro malis, pro impiissimis, pro iniquis. Quis aestimare hunc erga nos Dei amorem queat, nisi quod iustitia Dei tanta est, ut in eum iniustum aliquid cadere non possit? Nam quantum ad rationem humanam pertinet, iniustam rem quilibet homo fecerat, si pro pessimis seruis filium bonum occidisset. Verque hoc magis inestimabilis pietas, & hoc mirabilis Dei virtus est, quod ita intelligi ab homine magnitudo iustitiae suae non potest, ut quantum ad imbecillitatem humanam pertinet, penes

penè iniustitiæ speciem, magnitudo iustitiæ habere videatur. Et idè Apostolus ad indicandam nobis aliquatenus diuinæ misericordiæ immensitatem sic ait; *ut quid enim Christus, cum adhuc in pijs essemus, secundum tempus pro impijs mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur.* Ostendit profectò nobis vna hac sententia, pietatem Dei. Nam si vix vllus pro summa iustitiâ mortè suscipiat, probauit Christus quantum præstiterit, pro nostra iniquitate moriendo. Sed hoc cur fecerit Dominus, statim in subditis docet; dicens *Commendat autem suam charitatem Deus in nobis.* Nam si cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est, multo magis igitur nunc iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum. Hoc ipso ergo gratiam commendat, quia pro impijs mortuus est. Maioris enim pretii est beneficium, quod præstatur indignis. Idcirco itaque ait; *commendat suam charitatem Deus in nobis.* Quomodo commendat? Scilicet quia non merentibus præstat. Si enim Sanctis, & benemeritis præstitisset, non videbatur quæ non deberat, præstitisse; sed quæ deberat, reddidisse.]

285. S. Bernardus serm. in feriam 4. hebdom. pœnoscæ, expendit verbum Apostoli, hanc Christi charitatem vocantis *nimiam*. [Verè (inquit) nimiam; quia & mensuram excedit, modum superat, planè supereminentens vniuersis. *Maiorem* (inquit) *charitatem nemo habet quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Tu maiorem habuisti Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, per mortem tuam & tibi reconciliati sumus, & Patri. Quænam alia videbitur esse, vel fuisse, vel fore, huic similis charitas? Vix pro iusto quis moritur; tu pro impijs passus es: moriens propter delicta nostra, qui venisti iustificare gratis peccatores, seruos, facere fratres; captiuos, coheredes, exules, Reges. Nec sanè aliud aliquid patientiam hanc & humilitatem æque illustret, quàm quod tradidit in mortem animam suam, & peccata multorum tulit, etiam pro transgressoribus rogans, ut non perirent.]

Cassiodorus l. de amicis, cap. de Sabatho charitatis, alloquens animam suam. [Ipse tam excellens, tam admirabilis, tam præpotens, tam insignis, post lapsum adèò damnabilem oculo misericordiæ te prospexit. Ipse ut te de luto fecditatis erigeret, de suæ gloriæ Majestate descendit; & ut corruptionis ignominiam abolere, pro te dira, & ignominiosa sustinuit. Et ut multa paucis includam, ut te liberaret à morte, damnatissimæ se morti obtulit. Nec expressius, nec fidelius, nec dulcius, nec benignius exhibere potuit, quanto te diligeret charitatis affectu.] Et inferius. [Quocirca adhuc, & iterum ibi usque ad nauseam replicabo, ut assidue cogites quanta tulerat tantus pro te tantilla, & tam perdita: sanguinem & mortem suam posuit pretium suum, cum sit eius sanguis impreciables; & mors eius, æstimationis non recipiat modum.] En verè amorem crucifixum pro peccatis mortalium, ut alio sensu fere fabula apud Antonium edyllio 6.

286. Friget, si fas est dicere, omnis alius in homines Christi amor, præ eo quem prodidit orans inter horrendos cruciatu, pro inimicis. Optimè S. Bernardus serm. in feriam 4. hebdom. pœnoscæ. [Vide nunc opera Domini, quæ posuit prodigia super terram flagellis cæsus est, spinis coronatus, clauis confossus, affixus patibulo, opprobriis saturatus: Omnium tamen dolorum immemor, *ignosce, ait, illis.* Hinc multæ miseriæ corporis, hinc multæ misericordiæ cordis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc sanguinis guttæ decurrentis in terram. Misericordiæ Domini multæ, sed & miseriæ Domini multæ, Vincentine miseriæ misericordias, an misericordiæ miseriæ superabunt? Vincant misericordiæ tuæ antiquæ Domine, vincat sapientia malitiam. Magna enim illorum ini-

quitas; sed nunquid non maior pietas tua Domine? Multum per omnem modum Nunquid reddatur pro bono malum, (ait) quia foderunt foueam animæ meæ? Planè foderunt impatientiæ foueam; occasiones indignationis plurimas, & quàm maximas ministrantes. Sed quid horum fouea, ad abyssum mansuetudinis tuæ? Retribuentes mala pro bonis, foueam foderunt, sed charitas non irritatur, non præcipit, nunquam excidit, non in foueam ruit, & pro retributoris malis cumulat bona. Absit ut mulcetur mortuæ, exterminet suauitatem vnguenti, quod de tuo corpore fluit: quia apud sinum tuum misericordia, & copiosa apud eum sedem pro. Mulcetur mortuæ, miseriæ sunt, mulcetur mortuæ, blasphemiarum sunt, mulcetur mortuæ, insultationes sunt; quas tibi reddit generatio praua & exasperans. Tu autem quid? in ipsa elevatione manuum tuarum, cum iam sacrificium matutinum, in holocaustum vespertinum transiret: in ipsa, inquam, virtute incensi, quod cælos ascendebat, terram appelebat, inferos respicebat, exaudiendus pro reuerentia tua clamas; *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* O quàm multus es ad ignoscendum! O quàm magna multitudine dulcedinis tuæ Domine: O quàm longæ cogitationes tuæ à cogitationibus nostris: O quàm firmata est etiam super impios misericordia tua: Mira res; ille clamat, *ignosce, Indei.* Crucifige. Moliti tibi sermones super oleum, & istis sunt iacula o charitas patiens, sed & compatiens. Charitas patiens est; suffert, charitas benigna est, cumulus est. Noli vinci à malo; Charitas abundans, sed vince in bono malum; superabundans est. Non enim sola patientia, sed & benignitas Dei ad pœnitentiam Iudeos addoxit: quia benigna charitas, etiam quos tolerat amat, & amat tam ardentem. Patiens charitas dissimulat, expectat, sustinet delinquentem: sed benigna trahit, adducit, conuertit facit ab errore viæ suæ: Denique cooperit multitudinem peccatorum.] Hoc esse consummata charitatis exemplum, ait Richard. Victor. serm. in die Pasche.

Est huius caritatis longè insignis effectus commiseratio & ut loquimur compassio, condolens alienæ miseriæ. Hanc compassionem misisse in Christo splendidissimè, probat egregiè creditus Bernardus tract. de vitæ vera cap. 1. contentione facta compassionis illius quæ in S. Paulo notata est. Paulus enim professus est, neminem suorum infirmatum esse, quin ipse quoque infirmaretur. [Si vique ad tantam infirmitatem per affectum compassionis accessit, qui tantillam caritatis habuit, quid sentiendum putas de ipsa caritate, de cuius plenitudine omnes acceperunt?] Librat in eandem sententiam idem Autor exemplum Gallinæ, quam constat præ omnibus animalibus tenerimæ compassionis affectu tangi erga sætus suos. Ea ergo ex causa censet autor ille, Christum se cum gallina composuisse, quia commiseratio de ventre matris cum iplo orta, tanta tamque perfecta fuit, ut non posset quæri perfectior.

287. De ea præcellentiſſima, nec satis vnguenti supplicanda caritate, qua pauperum omnium egestatem, & ærumnosorum angustias, benignissimus Dominus suas fecit, & in sepe condolentiam deriuauit, egregiè omnino Saluianus lib. 4. ad Eccles. his præter cetera, post expensum locum ex Matth. 25. quo Christus refertur dicturus, se elusisse, sitisse & nudos fuisse. [Vbi ergo illi sunt, qui dicunt, Dominum Iesum Christum officio nostrorum munerum non egere? Ecce & elusisse se, pariter & sitisse, & algere commemorat. Respondet quilibet horum, si nō eger qui elusisse se quæritur; si non eger, qui se sitisse testatur? Ego plus addo aliquid, Christum non solum egere cum ceteris, sed plus multo egere quàm ceteros. In omni enim pauperum numero, non est vniuersorum vna paupertas. Sunt enim quidam quibus etſi vestimenta desunt, alimenta

non defunt. Multi sunt hospitio egentes, vestibus non egentes: Multi domo carentes, sed non substantia. Sunt denique quibus etsi defint multa, non defunt omnia. Christus tamen modo, solus est, cui nihil est quod in humano genere non defit. Nullus servorum suorum exultat, nullus frigore & nuditate torquetur, cum quo ille non algeat: solus cum esurientibus esurit, solus cum sitientibus sitit. Et idem quantum ad pietatem illius pertinet, plusquam ceteri eger. Omnis enim egestas, pro se tantum, & in se eger. Solus tantum modo Christus est, qui in omnium pauperum vniuersitate mendicat.

Inferat inde, quanta sit in humanitatis atrocitas Christus in pauperibus non subuenire: quod ex eodem argumento, egregie prosequitur S. Chrysostomus. hom. 15. in ad Rom. in mer. & breuius hom. 7. in ad Tim. sub tantam partem moralis, verbis illis. [Cum tanta ceperimus summe illius caritatis indicia, tanta benevolentia potius simus torpescimus, atque negligimus, neque amamus Christum. Ipse pro nobis semetipsum offerre dignatus est, nos illum necessario indigentem cibo, mictu, aspernantes; in sumumque ac nudum, nec vilitate dignamur: Quanta hæc ira, plectenda sunt? Quibus cruciatibus, quibus incendiis obnoxia sunt? Neque enim si nihil aliud ille pro nobis egisset, vel hoc ipsum solum, quod humanas passionis sibi afflueret voluit, ac dicere dignatus est, *esurio ac sitio*; omnes perfecti ad se vehementer amandum prouocare sufficeret. Sed o infelix pecuniarum nimique violentia dominatio: Imo veritas, o nequitia singularis eorum qui sponte pecuniis seruiunt.]

288. Affine est, quod S. Augustinus in titulum Psalmi 101. de alia Christi paupertate accipit loca Scripturæ, in quibus Christus pauper denominatur. Præmissa tamen paupertate Christi per susceptionem carnis notat, laudat. [Ipse iam in forma serui est, iam mortalem fragilemque carnem portat, iam moriturus aduenit, & tamen nondum intelligitur in hac egestate. Cinerem sibi patrem manducant, & potum meum cum sletu miscet. Adhuc ergo paupertatem paupertati, & transfiguratur in se corpus humilitatis nostræ. Si ipse caput nostrum, simul membra eius, sint duo in carne. Vna iam enim ut pœnitens pauper esset, formam serui accipiens, dimittit patrem. Qui autem de virgine natus est, dimittat & matrem, & adhaereat uxori suæ, & sinet duo in carne vna, ita enim erunt duo, & in voce vna, & in illa vna voce, iam non mirabimur nostram vocem. Cinerem sibi patrem manducant, & potum meum cum sletu miscet. Dignatus est enim nos habere membra. Sunt & pœnitentes in membris eius: non exclusi & separati sunt, ab Ecclesia eius. Nec omnino sibi adiungere coniungem, nisi illa voce, *agite pœnitentiam*, appropinquamus enim regnum celorum. Iam ergo audiamus quid ore caput & corpus, sponsus & sponsa, Christus & Ecclesia, vtrumque vnus. Sed Verbum & caro, non vtrumque vnum. Pater & Verbum, vtrumque vnum, Christus & Ecclesia vtrumque vnus. Vnus quidem vir perfectus in forma plenitudinis suæ, donec occurramus, omnes in vniuersitate fidei in agnitionem filij Dei in vnum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Sed donec occurramus, agitur hic paupertas nostra, agitur hic adhuc labor & gemitus. Gratiæ misericordie ipsius. Vnde illi labor: vnde illi gemitus, Verbo, per quod facta sunt omnia? Si dignatus est habere mortem nostram, non nobis dabit vitam suam? In magnam spem erexit, cum magna spe geminus. Gemitus habet tristitiam, sed est gemitus qui habet & gaudium. Ego puto Salam steritrem, lætam genuisse, cum pareret, & nos dicamus a timore tuo concepimus, & parturimus spiritum salutis. Audiamus ergo Christum pauperem in nobis, & nobiscum, & propter nos.]

289. Quantum ex tanta Christi in nos charitate mutua inter nos dilectionis incentiuum exsistat, obferuat sæpè S. Chrysostomus. Quidni verò illum amet Christianus, quem a Christo tantoperè dilectum adinaduerat? Bernardus certe serm. 1. de S. Michaelis, Angelorum hinc amorem in homines colligit, cum ministerium Christi pro nobis magnificè celebrasset. [Huius vtiq;e (inquit) tanti ministri gratia nihil mirum si dignanter nobis, imò & libenter Angeli sancti ministrent. Ipsi enim amant nos, quia nos Christus amauit. Dicitur certè vulgari quodam proverbio; *qui me amat, amat & canem meum*: nos verò o beati Angeli, catelli sumus Domini illius quem tanto affectu diligitis: catelli inquam, cupientes iaturari de micis quæ cadunt de mensa dominorum nostrorum, qui estis vos.]

Quod si proximorum amorem tantus Christi in nos amor excitare idoneus est, multo iustius, & vè verè dicam planè necessario, nostram in Christum charitatem excitet & inflammet, necesse est. [Nam ipse Saluator (verba sunt Saluiani l. 4. de prouid.) ideo, vt ait Apostolus, moriendo pro nobis commendare voluit suam omnibus charitatem, vt nos ad reddendam pietatem tanta vicissitudine pietatis suæ traheret: sicut illas naturæ admirabilis gemmas ferunt, quæ ferro propius admoæ, durissimum licet chalybem, affectu quasi spirante suspendunt: ita etiam ille, id est summæ & clarissimæ regnorum cœlestium gemma, hoc scilicet voluit, vt dum se licet purissimis nobis descendens de cœlo propius adiungeret, affectu (no nos quasi amoris sui manibus admoeret, vt agnoscere vtiq;e dona sua ac beneficia, intellexeremus, quid nos pro Domino tam bono facere conueniret, cum ille pro malis seruis tanta fecisset: & completeretur hoc quod Apostolus dicit, vt mortificemur charitate illius tota die; & neque tribulatio, neque angustia, neque persecutio, neque fames, neque nuditas, neque gladius posset nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.]

290. Accipe in hanc rem, non minus potentem considerationem ex Richardo Victorino tract. de Baptismo Christi in expensione illorum verborum Apostoli Ephes. 5. *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea*. Sic enim scribit. [Considerate ordinem & vim verborum. *Dilexit & tradidit*. Magnæ dilectionis magnam indicium. Quid ei contulit illa traditio? Audire. Vt prius eam mundaret ab omni contagione peccati. Deinde eam sanctificaret donorum collatione, & tandem in futuro exhiberet eam sibi gloriosam, id est in animo & corpore rutilantem, & gemina stola decoratam, non habentem maculam in carne, nec rugam in mente. Et hoc totum, non ex opetibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum magnam misericordiam fecit, per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quæ effudit in nos abundè, id est per lauacrum baptismatis per quod regeneramur in filio adoptionis, qui prius eramus filii perditionis; & per Spiritum sanctum in hoc Sacramento nobis datum, deposita vetustate quotidie renouamur in cognitione & amore Dei; Quem Spiritum effudit in nos abundè, id est ad omnium peccatorum remissionem, & copiam virtutum. Per remissionem peccatorum, eripimur de potestate tenebrarum; per copiam virtutum transferimur in regnum filij Dei; per remissionem peccatorum incipimus non esse quod fuimus; per copiam virtutum, incipimus esse quod non fuimus. Intuemini vna mecum, supereminentem scientiæ charitatem Christi, ex qua non solum homo fieri, sed etiam homo factus pro nobis mori voluit. Prius se dedit nobis, deinde se dedit pro nobis. Nobis per incarnationem, pro nobis per passionem. Spiritum suum in corda nostra misit, Patris visionem promisit; potestatem

statem qua filii Dei efficiamur contulit, & ralem dignitatem tribuit, ut ipsum habeamus caput, & sumus eius membra, & heredes vite æternæ. Cum ergo sit omnipotens, quid amplius nobis dare potuit? Non enim Angelicæ naturæ collata est hæc dignitas, ut à Verbo Dei in unitatem personæ assumetur. Tantæ igitur gratiæ Referamus gratias quas possumus, quia condignas non valeamus.]

291. Claudio cum Chrysostomo hom. 2. in ad Philem. in fine. [Si cum seruos emimus pecunia, semper illos nobis vivere volumus, & iuris nostris esse quæ habuerint omnia; quanto magis is, qui nos ex nihilo condidit, & esse qui ante non fuimus, fecit, qui postmodum proprio nos ac preciosissimo redemit sanguine; tantumque se deiecit nostri gratia, quantum nemo pro filiis carissimis faceret; qui de summa cæli arce, ac paternis sinibus ad nostra infirma descendit, qui sanguinem effudit suum, sui nos iuris esse vult; Si igitur mille haberemus animas, easque pro illo poneremus omnes, putarē dignum aliquid illius caritati retribuere possemus? Minime id quidem; Cur quæso; Quia cum ille nihil deberet nobis, hoc fecit ex gratia; nos autem ex hoc illi debitores sumus. Atque ille Deus cum esset, seruos factus est; neque morti obnoxius, in mortem venit carne suscepta. Nos vero, etsi pro illo animas non poneremus, naturæ lege positi eramus, ac etiam iuncti paulo post excelsuri ex vita.] Et mox. [Renereamur immensam caritatem Christi, incalescat animus, exciterur affectus. Audiuimus quod nos ille maxime omnium diligit, accendamus & nos ad amorem eius; honoremus illum præ omnibus, reddamus vel ex parte, amoris eius vicem. Dominus nollet nos adeo diligit, & corpore frigidissimus, nec expergiscitur? Ne quæso simus adeo desides circa nostrarum salutem animarum, sed totius viribus illum diligamus, omniaque pro illius dilectione impendamus, animam, pecuniam, gloriam, & alia omnino omnia, gaudentes, gestientes, prompti, alacres, non quasi illi, sed ut nobis ipsis præbituri, quæ illius amore gesserimus. Ea quippe est animantium lex, ut se tum demum felices putent, cum aduersa, pro his quos diligant, sustinent. Ita igitur & nos erga Dominum nostrum afficiamur.]

Christi iustitia, & religio.

292. Iustitiam suam supereminentem prodidit Christus, summo illo affectu reparandi diuini iuris læsi, quo factus est nobis iustitia & redemptio: ut non immerito vel eo solum ex capite *iustus noster* apud Prophetas nominatus legatur. Nam eo affectu diuini iuris, non in Deum modo, sed & in humanum genus iustitiam exercuit, iniens nobiscum contractum cælestis mercimonii, etiam si cum dispendio aliquo suo. Audi S. Augustinū serm. 34. ex 40. nouis. Mortuus est Christus [quia hic expediebat, ut morte sua occideret mortem, Mortuus est Deus, ut compensatio fieret cælestis cuiusdam mercimonii, ne mortem videret homo.] Addit post multa, neminem dare vitam ut accipiat mortem; hoc tamen fecit Christus quem propterea dicebam, in hoc contractu dispendii aliquid passum videri, sed iustitiæ amore perierat inexplendo, quod ad ipsum attinebat, contractu inito. Sulpexit hanc quoque, nonam planè misericordis negotiatoris commutandi & contrahendi rationem, S. Leo serm. 3. de pass. cap. 4. adductus supra cum de Verbo negotiante. Reducem vero è nostris hisce nudinis cælestem negotiatorem, quæ hic emi patri exhibentem, magnæ sibi esse fiduciæ, contestatur his verbis Petrus Damianus serm. de S. Nicolao. [Non parum mihi fiduciæ robor præstat, quod ille summus Imperator, negotiator meus factus, & negotium meum sine otio egit quamdiu fuit in terris, & preciosarum mercium sac-

cinas portans ad Patrem, ipsi vultui Dei, & quid emito & quid redemit, & vnde redemit, ostendit.]

Est insignis alia iustitiæ portio, qua Deo cultum debitum rependimus. Quamvis enim religio, cuius hoc est munus, potentialiter atque adeo minis propria iustitiæ pars censeri solet; id tamen non idcirco accidit, quod iustitiæ debitum in ea cernatur, imperfectum & quasi luxatum, sed potius idcirco quod tantum totque eminentissimis titulis firmatum sit ius quo obtingunt colendi ac venerandi Deum, ut nullis nostris actibus expleri plenè aut adæquari queat. Quanta autem & quam perfecta fuerit Christi religio & obsequantia in Patrem, perspicitur ex precatione in qua eum pro sua reuerentia *ad dñm baptizans*, id est pro attentissima in cultu Patris diligentia, exaudiri fuisse tradit Apostolus Hebr. 5.

Misericordia, & condolentia.

293. Misericordia, seu pietas in egentes, quamvis cum caritate Theologica ratione motui possit recurrere, tamen potest aliam quoque honestatem iustitiæ subiectam, habere propositam. Eius hos in Christo actus proponit Rupertus l. 1. de oper. Spiritus sancti cap. 21. [Pietatis illud esse, nemo est qui nesciat, quod intelligi vult, huiusmodi parabolas dicendo. Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Hierico, & incidit in latrones. Item; Iratus pater familias, quia fecerat cenam magnā, & omnes qui vocati erant caperūt simul excusare, dicit seruo suo; exi cito in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & claudos, & introduce huc. Item; qui ex vobis qui habet centum oves, & si perdidit unā ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto & vadit ad illā quæ perierat, donec inueniat illā? Et cum inuenit illā, imponit in humeros suos gaudens. Item: Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentiori ex illis patri: Pater da mihi portionē substantiæ quæ me contingit. Item: Homo quidam erat diues, qui habebat villicū, & hic distamatur illū quasi dissipasset bona ipsius, & reliqua. Hæc denique veneranda pietatis insignia sunt, quod videlicet Samaritanus misericordiam motui super illū qui incidit in latrones appropinquans, & alligauit vulnera eius, infundens olivæ & vinum, & imponenti in humerum suum, duxit in stabulum, curā illius agens. Itemque alibi: quod misericordia motus & accurrens cecidit super collū eius, & osculatus est eum, qui per poenitentiam est reuersus, suomet ludiciam non dignus vocari Dei filius, & occidit ei vitulum saginatum dicens: manducemus & epulemur quia hic filius meus mortuus erat & reuixit, perierat, & inuentus est. Quid pastor bonus, ouem quæ errauerat, requisitam & inuentam, in humeros suos gaudens imponit; quod iuxta exemplum villici iniquitatis quem laudauit Dominus, quia prudenter fecisset, nobis agendum censuit; facite (inquiens) vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceris, recipiāt vos in æterna tabernacula.]

294. Est verò misericordiarum ramus condolentia, & vt passim loquimur, *compassio*. Hæc quanta in Christo fuerit, exponit diligenter autor tract. de passione apud S. Bernardum cap. 5. verbis illis. [Videamus quomodo affici solent homines circa eos quos amant; vt per notum, ad ignotum veniamus. Quis nesciat, hominem circa amicum suum periclitatem, sæpe tanto affectu & dolore moneri, ut corporis sui detrimetum incurret? Si hoc præstat homo homini, quantum Deum hominem Iesum, putas homini præstitisse? Si tu pro vno homine per compassionem periculum corporale incurris, quid putas Dominum Iesum pro omnibus hominibus tolerasse? Omnes enim sui erant, & omnes mortaliter infirmi erant. Certè nouimus Paulum Apostolum de se dixisse: *quis infirmatur, & ego non infirmor*. Et verè eo vique infirmatur, vt sicut ipse de se facit, præsentia eius esset despiciabilis; & sicut ait: *mundus mihi crucifixus est, & ego mundo*. Mūdus quippe ei crucifixus

diffusus erat, qui omnia quæ mundi erant, tanquam mortua reputabat. Ipse verò mundo etiam circifixus erat, qui ipsum propter crebras compassionum simul & passionum infirmitates, corpore extenuatum & exterminatum abhorrebat, nihil in eo inueniens quod pertineret ad ipsum. Si ergo Paulus cum infirmantibus infirmabatur, quid benignus Iesus, cum esset confectus & frater, cum confectis & fratribus? Quid dominus & pater, pro creatura & filiis. Ardebat Paulus, quasi esset radio Solis accensus; quantum ipsum Solem puras exaruit. Si vique ad tantam infirmitatem per affectum compassionis accessit, qui scintillam charitatis habuit; quid sentiendum putas de ipsa charitate, de cuius plenitudine omnes acceperunt? Nec aliquo modo dubitandum, quin infirmitatem & exterminationem pro corpus incomparabilem sustinuerit, qui etiam venerat crucem sustinere & præ cæteris tanto magis fuit confectus, quam o maior in eo fuit compassionis affectus: qui non solum facta, sed etiam cogitationes iniecit. Suffragatur his rationibus sententia ipsius Domini sic dicentis: *Hierusalem Hierusalem, quærens voluit congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluit?* Videmus quod sibi hoc velit, quod Dominus, se gallinæ magis quam alteri animali voluit comparare: Quod ut à lincis paribus tenetur, id est factum est, ut exprimeretur incomparabilis affectus charitatis. Nullum enim animal circa pullos suos tanta compassione mouetur, sicut gallina. Fit enim toto corpore hispida, voce rauca, toto tremitu animo, & omnibus membris infirmis, & vique ad supremum defectum perueniens. Si ergo in tantum pollis suis, gallina animal irrationale compatiatur; quanto putas optimum Iesum humano generi fuisse compatiatum? Ad quantam putas eum infirmitatem, & debilitatem peruenisse? Quanta ipsum patre macie confectum fuisse qui pro omnibus copularet doluit? Vnde Etaias; *verè Languires nos vestros sustulit, & peccata nostra ipse portauit.*

Adi etiam in eandem rem S. Gregorium 20. mor. cap. 16. [Scire necesse est, quia ille perfecte tribuit, qui cum eo quod afflictio porrigit, afflictio quoque in se ipsum locum, ut prius in se dolens passionem transferat, & tunc contra dolorem illius per ministerium concurret. Nam sapè, (ut prædiximus,) largiorem muneris, rerum facit abundantia, & non virtus compassionis. Qui enim afflictio perfecte compatitur, pleniusque & hoc indigenti tribuit, in quo ipse qui dedit, angustatur & tunc plena est cordis nostri compassio, cum malum inopia pro proximo suscipere non metuimus, ut illum à passione liberemus. Quam videlicet pietatis formam, mediator nobis Dei & hominum dedit, qui eum posset nobis etiam non moriendo concurrere, subuenire tamen moriendo hominibus voluit: quia nos videlicet minus amasset, nisi & vulnera nostra susciperet, nec vim nobis suæ dilectionis ostenderet, nisi hoc quod à nobis tolleretur, ad tempus ipse sustinere. Passibiles quoque mortalesque eos reperit, & qui nos existeret fecit ex nihilo, reuocare videlicet etiam sine sua morte à passione potuit. Sed ut quanta esset virtus compassionis ostenderet, fieri pro nobis dignatus est, quod esse nos voluit, ut in semetipso temporaliter mortem suscipere, quam à nobis in perpetuum fugaret. An non in diuinitatis suæ diuinitis nobis inuisibilis permanens, miris nos potuit virtutibus dicare? Sed ut ad internas diuitias rediret homo, focius apparere dignatus est pauper Deus.]

Veritas.

195. Nameratur etiam inter iustitiæ partes, veritas. Hæc in Christo præcellensissima fuit, non modo ea generali ratione qua veritas idem est quod sanctitas; & loqui vel amare veritatem, idem quod honestatem
Totop. Raynolds Christum.

sectari, ut ex variis Patribus obseruari in Opere de æquiuocatione cap. 1. num. 7. Sed ea quoque speciali, qua Christus in colloquiis cum aliis, non modò à fallitate, sed & ab obliuione quacunque veritatis fuit alienissimus. Itaque & fidenter ipse veritatem se dixit, & ab aduersariis quantumvis odio exocularis, veram, & in veritate docens, audiuit. Copiosus in Christi veritate explicanda, est Petrus Simonis l. 2. de veritate; quamquam quæ tradit, aliò ferè pertinent quàm ad veritatem de qua agimus. Fuit igitur Christus, & verax, & ipsa veracitas. Tamen negari non potest, Amphibologice quandoque locutum, & cum mentali restrictione, ut ostendo in citato opere de Equiuocatione cap. 10. num. 8. Factum tamen id à Christo in circumstantiis debitis, & iis conditionibus adhibitis, ut nulla inde vel veritatis, vel affinis ei virtutis simplicitatis inter loquendum, aut temeratio, aut infuscatio existeret. Non defuere impij nonnulli qui Christum mendacij insinularent ex verbis illis Ioan. 7. *Ego non ascendo ad diem festum istum*, ut refert S. Augustinus serm. 8. ex 11. additis in calce Tomi 10. qui id latissime extruat docens Christum, quamvis postea ascenderit ad diem festum, non deiciuisse tamen à veritate, quia non ascendit ad illum ipsum diem quo negat se ascendit. Videtis quæ addo citato opere de Equiuoc. cap. 1. n. 3. Nunc concludo illis D. Augustini verbis citato serm. 8. [Dominum ergo Iesum Christum, quid existimamus, quia mentitus est: Quid peius est, falli, quàm mentiri? Qui dicere non audemus falli, dicere audemus mentiri? Ille verò nec fallitur, nec mentitur: sed omnino sicut scriptum est. (de illo quippe intelligitur, de illo debet intelligi;) *Nihil falsum dicitur Regi nihil falsum exiet de ore eius.* Si Regem quemlibet hominem dixit, Regem Christum, Regi homini præponamus. Si autem quod verius intelligitur, Christus est de quo dixit; (ei quippe falsum nihil dicitur quia non fallitur;) ex eius ore nihil falsi procedit, quia non mentitur.]

obedientia.

296. Sed nulla iustitiæ potentialium partium, splendidus in Christo fulsit quàm obedientia. Factus est enim obediens voci hominis, & subditus illis, ut ait Lucas cap. 2. [Quis quibus? (inquit S. Bernardus hom. 1. super mattheum,) Deus hominibus. Deus, inquam, cui Angeli subditi sunt, cui principatus & potestates obediunt, subditus erat Mariæ. Nec tantum Mariæ, sed etiam Ioseph, propter Mariam.] Et mox, egregium inde incentiuum nostræ obedientiæ petit, subdens. [Disce homo obedire, disce terra subdi, disce puluis obtemperare. De auctore tuo loquens Euangelista, & erat, (inquit) subditus illis; haud dubium quin Mariæ & Ioseph. Erubescere superbe cinis: Deus se humiliat, & tu te exaltas; Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus, tuo te præponis auctori? Vt nam mihi aliquando tale aliquid cogitanti; Deus respondere dignetur, quod & suo increpando respondit Apostolo. *Vade, (inquit,) post me Satana: quia non sapis ea quæ Dei sunt.* Quoties enim hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc verè non sapio ea quæ Dei sunt. De ipso namque dictum est, & erat subditus illis. Si hominis, o homo, imitari dignaris exemplum, certè non erit tibi indignum, se qui auctorem tuum.] De eodem luculentissimo Obedientiæ exemplo in Christo subdito. Idem serm. 3. de Circunc. [Non dedignandum seruo, quod præcessit in Domino. Siquidem, non est seruus maior Domino suo. Ille enim cum iam creuisset, ætate, sapientia, & gratia apud Deum & homines; cum iam duodecim annorum esset, & remansisset in Hierusalem, inuentus à beata Virgine & Ioseph, cuius filius putabatur, in medio Doctorem audiens illos & interrogans, ta-

men descendit cum illis, & erat subditus illis. Et tu ergo, subditus esto propter illum.]

297. Neque verò fuit dumtaxat ea obedientia, qualis vulgo laudatur; nimirum quæ voluntatem perficit, eamque alieno subijcit ingo. Quin etiam, qui est obedientiæ flos eximius, ad intellectum usque pergit, si S. Bernardum hic quoque magistrum agnoscimus ferm. 3. de Relat. Agens enim de lepra proprii iudicii, & obfirmationis in eo, subdit. [Sed ubi poterit hæc lepra mundari, nisi in Iordane? Ibi mergere, quicumque huiusmodi es, & attende quid fecerit magni consilij Angelus, quomodo consilium suum postposuerit consilio, vel magis voluntati mulieris vnius (Beatam Virginem loquor, & fabri pauperis; Ipse est Ioseph. Inuentus enim in medio Doctorum audiens eos, & interrogans, quodammodo à matre increpatus est: *Fili, quid fecisti nobis sic? At ille; quid erat, (inquit,) quod me quærebat; Nesciebat; quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? At illi non intellexerunt Verbum.* Et quid fecit Verbum? Non capiebatur in se descendit, ita ut esset etiam subditus illis. Quis iam non erubescat obstinatus esse in consilio suo, quando suum sapientia ipsa deseruit? Sic mutavit consilium suum, ut quod iam tunc ceperat, ex tunc, usque ad trigessimum ætatis suæ annum prorsus dimiserit. Nihil enim ab hoc duodecimo anno, de eius doctrina vel operibus invenis, usque ad annos triginta.] Subdit contra hoc difficultatem non leuem, quam ex ipomet adducere & solvere, operæ pretium est. [Sed fortè (inquit) querendum ab ipso est quomodo voluntatem suam consiliumve reliquerit. O Domine, voluntas de qua dixisti ut non fieret, si bona non erat, quomodo tua erat? Si bona erat, quomodo derelicta est? Sic & consilium, si non bonum, quomodo tuum? Si bonum quomodo relinquendum? Et bona erant, & eius erant: neque minus tamen relinquenda, ob hoc videlicet ut fierent meliora. Neque enim oportebat, propria præiudicare communibus. Erat ergo voluntas Christi, & bona erat, qua dicebat; *Si fieri potest, transeat à me calix iste.* Sed ea de qua dicebat, *fiat voluntas tua*, melior erat; quia communis, non solum Patris, sed & Christi ipsius, (*oblatum est enim quia ipse voluit*), & nostra. Nisi enim granum frumenti cadens in terram mortuum esset, ipsum solum maneret; mortuum verò multum fructum attulit. Atque hæc voluntas Patris erat, ut videlicet haberet, quos adoptaret in filios. Christi erat, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Nostra erat, quia pro nobis faciebat, ut redimeremur. De consilio idem dicimus. Christi enim erat, & bonum erat consilium illud quod ait, *quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse.* Sed quia illi non intellexerunt, mutavit illud consilium, ut nos mundaret ab ea lepra quæ proprii consilij est. Exemplum enim dedit nobis, ut & nos ita faciamus. Nam ab initio nouerat quid esset facturus, sed voluit formam nobis huius humilitatis exhibere, & ad lauandam pessimam hanc lepram, diuinum in seipso parare Iordanem.]

298. Quantum hic exemplum inferiorum obedientiæ sic constitutum, simul & præpositorum modestiæ, Origenes hom. 20. in Lucam rectè perpendit. [Scribitur, (inquit) *descendit cum eis, & venit Nazareth, & subieciuntur ei.* Discamus filij subiecti esse parentibus nostris; maior minori subijcitur. Nam quia maiorem Ioseph videbat ætate, propterea eum parentis honore coluit, omnibus filiis exemplum tribuens, ut subijciantur parentibus. Quod si patres iis non fuerint, subijciantur his qui patrum ætatem habent. Quid loquor de parentibus & filiis? Si Iesus filius Dei subijcitur Ioseph & Mariæ, ego non subijciar Episcopo, qui mihi à Deo ordinatus est pater? Non subijciar presbytero, qui mihi Domini dignatione præpositus est? Puto quod intelligebat Ioseph, quia maior se erat Iesus, qui

subijciebatur sibi, & sciens maiorem esse subiectum, trepidus moderabatur imperium. Videat ergo unusquisque, quod læpè, melioribus præpositus sit inferior, & nonnumquam accedat, ut ille qui subiectus est, melior sit eo qui sibi videtur esse præpositus. Quod cum intellexerit dignitate sublimior, non eleuabitur superbia, ex eo quod maior est; sed sciet ita sibi meliorem esse subiectum, quomodo & Iesus, subiectus fuit Ioseph.]

Eum qui adeo accurate, & omnibus numeris perfectè, obediuit hominibus propter Deum, quid mirum factum esse Patri obedientem, idque exquisitissimè, & ad crucem usque, ad mortem? [Christus ut Verbum, (ait Naz. orat. 36.) Nec obediens erat, nec inobediens. Hæc enim iis qui aliorum imperio tenentur, conueniunt, quique secundæ classis sunt. Illud nimirum probis, atque honestis; hoc improbis ac supplicio dignis. Ut autem serui forma, ad conseruos, immo ad seruos sese demittit, atque alienam formam suscipit, totum me simul cum infirmitatibus meis in seipso ferens, ut quod deterius est, in seipso absumat, & conficiat, non secus ac ceram ignis, aut terræ vaporem Solis radius; atque ipse, ob huiusmodi coniunctionem bonorum illius particeps fiam. Quocirca reipso obedientiam honore afficit, eamque perpetiendis doloribus experitur. Neque enim sufficiebat animi affectio, quemadmodum nec nobis, nisi manum quoque operibus admoveamus. Opus enim, affectionis animi declaratio est.] Reipso ergo obediuit Christus, atrociam quæque & immania passus, potius quam in obedientiam peccaret, quem esse verum sensum illorum Apostoli verborum, *Christus factus est obediens usque ad mortem*, perlegantur prolequitur Philippus Abbas I. de salute primi hominis cap. 2. Per totam vitam anteriorem Christus Dominus, fuit nitentissimus obedientiæ speculum.

299. Et fuit sanè Christi obedientia omnibus numeris absoluta, & exquisitè perfecta: Nam & per ardua quæque feruata est; & non attenta indignitate personarum in quarum bonum cedebat; ac ministerium ad eum finem obeundorum abiectione, nihil facta. His momentis Christi obedientiam expendit S. Hilarius in psalmum 131. ad illud, *donec inueniam locum Domino.* Hunc enim Domini locum, humana pectora interpretatus, quod in eis per Christum conciliatus Deus pacificè habitaturus & confellus esset, subdit. [Assumpo igitur corpore Vnigenitus Deus, neque ante secundum hominem se ingressum tabernaculum domus suæ iuravit in cælestem habitationem suam esse rediturum, quam hæc religiosi pectoris loca inueniat; sed neque stratum lecti sui ascensum se esse no-uit. Stratus requies humanorum laborum est, & fessorum corporum refectio. Sed quia in cælo semper quiescit, & quia indefessa illa natura laborem nescit, semper in strato, id est, semper est in quiete. Dominus noster in forma Dei manens, formam serui accepit, & obediens usque ad mortem fuit & mortem Crucis, ut plus nescio quid morte pateretur. Ob id autem tantum, obediens usque ad Crucis mortem est, ut nos habitatione Dei dignos esse præstaret. Mori igitur voluit qui vita est, & efficit se indefessa virtus, ad habitationem corporis non recusauit infirmam; ut in forma Dei manens formam serui acciperet. Excessit ergo ex illo æternæ beatitudinis suæ stratu. Et testis nobis quidagesimus Psalmus est, qui ex persona Domini, omne Sacramentum passionis eloquitur, dicens: *Vniuersum stratum suum, posasti in infirmitate eius*: Cum per obedientiam voluntatis paternæ, ex Deo homo; ex potente infirmus; ex viuificante mortuus, ex æternorum seculorum Iudice, Crucis reus dicitur: tum stratum eius in infirmitatem conuertitur.

Discendum nobis ex hoc exemplo obedientiam, egregiè

aggregat colligit S. Gregorius 3. p. Pastor admonit. 19. [Admonendi sunt (inquit) agens de inobedientibus) ut sciret aliquid, quia filius hominis, cui una cum Patre semper voluntas est, ut exemplum nobis frangende nostrae voluntatis praebeat, dicit: Non veni facere voluntatem meam, sed eius, qui misit me, Patris. Qui ut huiusmodi virtutis gratiam commendaret, servatum se hoc in extremo iudicii perhibet, cum ait: Ego & me ipso non possum facere quidpiam, sed sicut audio, iudico. Quae itaque conscientia, designatur homo alienae voluntati acquiescere, quando Dei & hominis Filius, cum virtutis suae gloriam venit ostendere, testatur se non a semetipso iudicare? Agit fuisse in eandem sententiam 55. mor. cap. 12. Auree omnino ad hanc ipsam virtutem, exemplo Christi, praefertim cruci confixi, adhortatur specialiter religiosos Cantipratanus lib. 2. apam. cap. 3. num. 3.

Iustitia Christi, late dicta.

300. Nihil hic de late dicta iustitia actum, quia verè alio spectat fuit tamen in Christo summa & plena, aut ut Evangelium habet, *omnis iustitia*. Haec quid sit, accipe glossam Bernardi serm. 4. de Epiph. [Est iustitia quaedam, stricta & angusta valde, ita ut quam citò pedem venteris, in peccati foveam cadas, nec praepone se aequari, nec aequare praeposito. Huius definitio est, reddere unicuique quod suum est. Altera latior & amplior iustitia, nec aequare se pari, nec inferiori praepone. Si- cut enim grandis & gravis est superbia, praefere se aequali, aut aequare praefato, ita magnae humilitatis est, inferiorum se exhibere aequali, aut aequalem inferiori. Maxima & plena iustitia est, se inferiorem exhibere etiam ipsi inferiori. Sicut enim summa & intolerabilis superbia est, superioris se praepone, inferiori se subdere, summa & plena iustitia est, Quod Ioannes ait ego & deo baptizari, de prima fuit, quia superiori se subdidit. Quod autem Christus fecit, de plena iustitia fecit. Si quidem ille servuli sui manibus se inclinavit.]

Fortitudo.

301. Pergo ad fortitudinem, quae Christo nomen fuit apud Apostolum, à quo vocatur *Dei virum*. Nam quid est aliud fortitudo quam virtus, ait S. Bern. serm. 1. super missus est? Et mox, cum dixisset nomen Gabrielis, fuisse fortitudinem Dei, subdit. [Aliter Christus fortitudo, vel virtus Dei dicitur, aliter Angelus: Angelus enim tantum nuncupatur, Christus autem etiam substantiatur. Christus Dei virtus & dicitur, & est quae forti armato qui suum atrium custodire solebat, fortior superueniens, ipsum suo brachio debellavit; & sic ei vasa capientis potenter cepit. Angelus vero fortitudo Dei appellatur est, vel quod eiusmodi meruerit praerogativam officij, quo eiusdem nuntiaret aditum virtutis: Vel quia Virginem natura pavida, simplicem, verecundam, de miraculi novitate non expavesceret, confortare deberet, quod & fecit.]

Suscipit sane Verbum infirmitatem nostram, ut confectis nobis fortitudinem: in quam tem. S. Augustinus, adducto Adami exemplo praeclare philosophatur tract. 1. 5. in Ioan. Adami enim, caro pro ossis quod in eius formationem contulit, suppleta est. Illud tamen infinitum Dei, fortis fuit hominibus: & ideoque Cliviti humanitas vocatur fortitudo, apud Psaltem, interpretet Helychio l. 2. in Levit. cap. 8. tractante illud, & facies cydarim byssinum, & zonam, opus varium. [Quia enim (inquit) cydaris indumentum capitis est, opus enim cinguli suae zone, est confortare quodammodo & constringere eum qui cingitur, hoc ostendere Legulator proposuit: quia Christus simul creaturam omnem recapitulas, suae restaurans, simul etiam confortans nostram massam, cuius primitias sumpsit, in-

Theroph. Raynaudii Christum.

carnationis dispensaret mysterium, de quo ait Paulus: qui notum nobis fecit mysterium voluntatis suae, ad dispensationem plenitudinis temporum, restantare omnia in Christo, quae in caelo & quae in terra sunt, in ipso. Et David: Dominus regnavit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem & praecinxit se. Manifestat etiam ipse, quemadmodum Christus confortavit totam nostram massam, Verbo dispensationis circumcingens primitias; quam & appellavit fortitudinem, quia per ipsam & nos fortes facti sumus. Quis autem sit dispensationis modus, Ioannes ait: Verbum caro factum est: ideoque cydarim & zonam ait Moyses byssinam esse, opus varium. Byssus enim de terra cum sit, carnem demonstrat, quae ex terra nostra est, opus plumarum. Domini Verbum qui artifex & variator totius est creaturae. Ipse sibi carnem à nobis sumptam, operatus est; varians in ea mysteria quodammodo, & creationis miracula.]

Cum ad aggrediendum.

302. Sed haec est fortitudo Christi, veluti in actu primo. Quod verò huius potius loci est, fortitudo actualis in Christo insigniter fuit, & quoad aggressionem, & quoad persequendum, quae sunt duo fortitudinis munera. Fortitudinis ad aggrediendum interitice, suae magnanimitatis, specimina quaedam in Christo proponit Rupertus l. 1. de opet. Spiritus sancti cap. 21. his verbis. [Fortitudinis primus est actus, ubi cum occisissent illum extra civitatem, & duxissent illum usque ad supercilium montis supra quem civitas illorum erat edificata, ut praecipitarent eum, ipse transiens per medium illorum ibat. Maius utique fortitudinis opus in hoc ipso significans; Quod est illud? Nimirum quia tandem illum post multas persecutiones in infernum praecipitatum esse volentibus, ipse de morte ad vitam, siue per mortem in gloriam suam transiens, ecce per medium illorum iuit, per medium illorum persequentium & non videntium, ad credentes & illuminatas gentes transiit. Amplius autem fortitudinis erat, quod ex praesentia eius torquebantur, & tormenta sua confitebantur demonia, dicentia: sine, quod nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scimus quis sis, sanctus Dei. At ille increpans non sinebat ea loqui; Dicens cuiusmodi illorum; obmutescite & exi, quanta fortitudinis hoc esset initium, vel signum, ipse quodam loco sic parit innuit. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quae possidet, si autem fortior illo superueniens vicerit eum, universa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet.]

Sed habemus illustriora. Quantam enim fortitudinem prodidit Christus in templo semel ac iterum, cum confertissima multitudo sementium circum se hostium septus, in templo ipso, atque adeo in celeberrimo & frequentissimo loco, animaduersa loci sacri per nundinationem indignam profanatione, facto de funiculis flagello, irruit in negotiatores, & nummularios, aeseffandens, menas subvertens, & impacto flagello omnibus incutiens timorem. Non eum mortis metus, non multitudo hostium, non concepta iam pridem malignitas cæpro absteruit, aut generosam pectoris altitudinem depressit. Adducam id expendentes aliquos Patres agens de antiquatione humanae voluntatis per Christum.

Et luculentius etiam, fortitudinem suam prodidit Christus, cum praescius interrogandorum cruciatuum, alacer tamen & intrepidus, imò onans ac triumphans, Ierosolimam quam atrocitati illi tormentorum subeunda delegerat, ingressus est. Quae tanta fuit fortitudo, ut in ea iuxta Psaltem, interpretet Basilio, conturbati sint montes, Tarracae inquam potestates: caelestis verò militia tametsi heroicis assueta factis, tamen ad tantam generositatem obstupuit. Vi propterea S. Athanasius l. de salutari Christi aduentu, ad eam ed-

XX 2

mirabundam

mirabundam aperit illud Isaia 62. *quis est iste qui venit de Edom criste vestibus de Bosca, ille formosus in stola sua, gradens in multitudine fortitudinis sua?* Quod in eum tubentis Ierosolimam Christi articulum cadere, habetur ex Origene tract. 15. in Matth. In ipso deinde passionis veluti aditu, quanta generositas prodita à Christo est, cum in occursum prodijt armatis. Equum fortitudinis symbolum exhibens Iob cap. 39. *numquid (inquit) prebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum? Numquid suscitabis eum quasi locustas?* Gloria narium eius terror. Terram ungula fodit, exultat audacter: in occursum pergit armatis, contemnit pauorem, nec cedit gladio, super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus. Feruens & fremens sorbet terram, nec reputat tuba sonare clangorem, ubi audierit buccinam dicit; ubi procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & ululatum exercitus. Est hæc quidem germana delineatio (iudice D. Gregorio,) cuiusvis Christiani militis: sed ducis maxime, qui ubi primum buccina paterni mandati insonuit, tantum abest ut recesseret, ut potius in occursum armatis perexerit, dixeritque, vale!

303. Per totum reliquum tempus ad mortem usque, prodidit se Christus virum unum, convenientissima omnino denominatione, ut S. Gregorius ad lib. 1. Reg. initio, observavit, expendens & ad Christum aptans illud. *Erat vir unus de Ramatha Sophim, idemque latissime confirmat Richardus à S. Laurentio lib. 4. de Excellentia B. Virg. à pag. 245. Nec modò vir live masculus ob fortitudinem denominatus est Christus, quam eo maxime in quo versamur tempore prodidit, sed vir unus, quasi solus eo nomine dici mereretur. Adverte Aristoteles 5. Ethic. & explicat ibi plenius Michael Ephesios, qui in Olympicis vicerat, abiecto proprio & speciali nomine, dictum exinde specialiter communi nomine hominis, quod perinde videtur, ac si vir unus dictus esset. Et sic quoque nominatum Christum legimus appellatum, Cant. 8. verbis illis quibus summa Christi, in hoc extremo præterit tempore fortitudo, ad vinum exprimitur. *Fortis est mori dilectio.* Id Christi nomen apud Paulum, ut supra observabamus. Nihil porro morte fortius, quæ omni pertumpit. *Dura sicut infernus amulatio, lampades eius, lampades ignis, atque flammæ. Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.* En Christus homo, dans omnem domus sue substantiam pro dilectione suorum. Homo inquam absolute & sine addito, pro summa sua fortitudine. Olympiodorus in catena capitis tertij Iob, obversat id quoque agnovisse fortissimum illum Athletam & infractam columnam, cum dixit, *pereat dies in qua natus sum, & non in qua dictum est homo.* Vox Hebræa masculinum præfert, quam sibi appellationem detrahi volebat Iob, prospectata tanta Christi fortitudine in extremo vite scommate. Fortitudinem namque suam tamen eximiam & Dei ipsius ore laudatam, præ tanta Christi generositate & animi erectione, nomen inane & sumum censuit. Id quod etiam S. Augustinus observavit 2. de peccat. mer. cap. 1. expendens alium Iobi locum ex cap. 42. quo vir sanctus, præ Christi subobscure antea cogniti, tum verò perspicue per lumen Propheticon præconcepti; summa in cruciatibus & adeundis & excipiendis fortitudine, sua extenuat, seque imbellem & qui fortis audiret, indignum pronunciat.*

Hanc denique summam alacritatem in arduissimis discriminibus imperterritè adeundis, Christiani quique pugiles eminus observare, & non passibus æquis ass. Etari tentarunt. Id quod Hieron. & Rupertus expressum volumine Zachariæ 1. celeberrima illa prænotione quam his verbis effert Zacharias. *Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrieta quæ erant in profundo, & post eum equi rufi;*

vari, & alibi. Nox per quam hæc visa Propheta, ipsum est passionis tempus, quo vir equo ruffo, sanctæ inquam suæ carnis tuore insulæ inequitans, iuxta insignem eiusdem Rupertii allegoriam Apocal. 6. æmulator tantæ suæ fortitudinis, post se reliquit, Martyres omnes, Confessores omnes, omnes qui in Dei causa strenuè quippiam ac generosè aggressi sint atque perfecunt. Nec verò de sua hac præcellentiissima fortitudine remisit Christus, cum aliquando volens latere. Non enim ex animi deiectione profecta est ea latendi voluntas: Sed [dabat Christus exemplum cavendi, ne quisquam servus eius diceret, non fugio quia turpe est, non fortè expeditet ut fugeret: Dicturus suis, cum nos persecuti fuerint in hac civitate, fugite in aliam, hoc ipse exemplum præbuit.] Verba sunt S. Augustini ferm. 8. ex 11 additis in calce Tomi 10. Videbis quæ in eam rem profero in Opere de Martyrio p. 1. c. 5. n. 24.

Tum ad sustinendum.

304. Sunt quidem hæc perillustria fortitudinis Christi decora; sed quod pati (iudice Philosopho,) maius quiddam sit quam aggredi, auctior & plenior Christi in patiendò fortitudo, attingenda est. Exaltat in hoc argumento Tertullianus l. de patientia c. 3. breuiarium patientiæ Christi conficiens, post delectam Dei extra carnis nostræ amictum, dignam Deo patientiam. [Et hæc quidem (inquit) diuinæ patientiæ species, quasi de longinquo: Fors ut de supernis existeretur, Quasi illa autem quæ inter homines palam in terris quodammodo manu apprehensa est; Nasci se Deus in utero patitur matris, & expectat. Natus adolecere sustinet & adultus non gestit agnosci, sed contumeliosus in super sibi est, & à seruo suo tingitur, & Tentatoris congressus solis verbis repellit. Cum de Domino fit n. agister, docens hominem cadere mortem, ob salutem scilicet venire offensam patientia eruditus, non contendit, non reclamavit, nec quisquam in plateis vocem eius audiuit, arduum quassatum non fregit, linum fumigans non resinxit. Nec enim mentis fuerat Propheta, imò ipsius Dei contestatio spiritum suum in filio cum tota patientia collocantis, Nullum volentem sibi adherere, non suscepit nullius mentem, rectumve desepit. Aquam ipse lavandis discipulorum pedibus ministravit. Non peccatores, non publicanos aspernatus est, Non illi saltem civitati quæ eum recipere noluerat, iratus est, cum etiam discipulorum tam contumelioso oppido cælestes ignes repræsentari voluissent. Ingratos curavit, insidiatoribus cessit. Patrum hoc si non etiam proditorum suum secum habuit, nec constanter denotavit. Cum verò traditus, eum adducitur, ut pecus ad victimam (sic enim non magis operie os, quam agnus sub rodendis potest) ille cui legiones Angelorum, si voluisset, uno dicto de cælis affluerent, ne vnus quidem discensit gladium in vltorem probavit. Patientia Domini in Malcho vulnerata est. Itaque & gladij opera interdixit in posterum, & sanctis restitutione, ei quem non iple vexauerat, satisfacit per patientiam, misericordiam matrem. Taceo quod figitur. In hoc enim venerat. Numquid tamen subeundæ morti etiam contumeliosus fuerat? Sed saginari voluptate patientiæ discensus volebat. Despuir, verberatur, deridetur, factis vestitur, fædioribus coronatur. Mira æquanimitatis fides. Qui in hominis figura proposuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus est. Hinc vel maxime Pharisæi, Dominum agnoscere debuit. Patientiam huiusmodi, nemo hominum perpetraret.] Expellit hæc omnia, mitiore sed diffusiore oratione; S. Cyprianus, sub initium libri de patientia.

305. Adde pauca ex aliis. Chrysostomus hom. ad pop. 52. post multa de Christi tolerantia, sic concludit. [Non temerè scripta sunt & alia, quæque circa crucem

ipsam gesta sunt, quæ possent ipsos reuocare: sed ut bonitatem imiteris, ut benignitatem amaleris. Eos enim supinos prostravit, & ferui restituit articulum, & cum mansuetudine locatus est; & cum suspensus esset, magna monstravit miracula; radios avertens, frangens lapides, defunctos excitans, iudiciis vxorem terrens per somnia, omnem in ipso præ se ferens iudicio mansuetudinem, quæ non minus eos, quam miracula possent attrahere: infinita prædicens coram tribunali in ipsa clamans cruce; *Pater dimitte illis peccatum*. Sepultus verò quanta ad illorum ostendit salutem? Resuscitatus autem non statim ludæos vocauit? non dedit peccatorum remissionem? non innumera conuoluit bona? Quid hoc mirabilis? Qui crucifixus, & occiderunt, postquam crucifixi erant, facti sunt Dei filij. Quid hoc par prouidentia? His auditis abscondamus, quod ab hoc tantum distamus, quem imitari iubemur.]

Optime Nysenus I. de perfecta Christiani hominis forma, tractans quorundam Christis, dictus sit Dei imago. [Patientia (inquit) quot modis in imagine inuisibilis Dei conspicitur? Vbi gladij, & fastes, & vincula, verbera, alapis maxillæ percussæ, facies sputis oblita, humerum verberibus traditi, iudicium impij, crudelis sententia, milites subsannationibus, irrisoribus, contumeliis, & calami percussoribus, immitem sententiam per delicias exacerbantes, clauis, & fel & acetum, & grauissima quæque ipsi sine causa illata, immo verò pro innumerabilibus beneficiis reddita, tunc ille quo modo ita patientes vltus est? *Pater* (inquit) *ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt*. Nonne poterat contra eos superius, vel celum perfingere? vel ipsos terræ hiatiibus aboleri? vel dimoueri, ex propriis terminis maris, & voraginibus terram submergere? vel Sodomiticum ignis imbrem demittere: vnicuique verbo, vel aliquod aliud acerbum supplicium irrogare? Attamen hæc omnia, miti patientique animo pertulit, vitæque tuæ, per seipsum, leges patientiæ dedit.]

Prælatè Attribus in Conspectu cum Serapione I. r. ante medium, cum bene multis Scripturis adductis probaret, Christum dictum esse *Petram*, concludit; [sunt & alia multa quæ memorare longum est, quæ & docent Petram pro immutabilitate, & pro constantissima voluntate Domini nostri Iesu Christi quam in carne sua exerceat tentatus à Diabolo, traditus à Discipulis, fixus in patibulo, cibatus felle, potatus aceto, perforatus lancea, humiliatus usque ad mortem, morrem autem crucis. Et cum omnia hæc homo perfectus sustinuerit, nihil tamen de impatientia hominis imitatus, ostendit Deum per hominem hominibus præstasse victoriam.]

Insigniter Petrus Cellensis I. r. de tabernaculo expendens arcam mensuras. [Ecce (inquit) funiculo Evangelico, à conceptione Christi, dinumera patientiam eius nulla interruptione impatientiæ quassatam, usque ad emissionem spiritus in cruce, & succumbens, super omnem calculum, inuenies eam. Confortata enim est patientia humanitatis, solatio diuinitatis; & non possum ad eam; cuius impatientia acuitur languore naturæ, & inflammatur peruersa tacendi consuetudine. Excelsior celo est patientia Christi; quia nec in commotione cæli aduersus insensatos, excutitur à tranquillitate sua qui habitat in cælis. Profundior inferno est, qui nec in inferno condemnatis irascitur, quantum merentur. Latior terra, quia licet maledicta in opere Adæ terra, tamen misericordia Domini plena est, vel saluante conuersos, vel mitius puniente impios, Quid plura? Et patientiæ eius non est numerus.]

306. Fuit porro præsertim in extrema vita patientia Christi singularis, indice Bernardo serm. de feria 4. hebdomada. [Quod cum supra diximus eius fabrica-
tione peccatores, cum sic extenderetur in ligno, ut diu-

Theoph. Raynandi Christum.

metarentur omnia, ossa eius; cum fortissimum illud propugnaculum, quod custodit Israël, vndique foraretur; cum foderentur manus & pedes; sicut agnus ad occisionem ductus sit, & tamquam ovis coram ton-
dente, non aperuit os suum: non aduersus patrem murmurans, à quo missus fuerat, non aduersus humanum genus, pro quo quæ non rapuit exolvebat: non denique vel contra populum ipsum peculiarem sibi, à quo pro tantis beneficiis, tanta mala recipiebat. Ple-
ctuntur aliqui pro peccatis suis, & humiliter sustinent hoc ipsum tamen eis ad patientiam reputatur. Flagellantur alij non tam purgandi, quam probandi, coronandique, & maior in eis patientia comprobatur, & commendatur. Quomodo non maxima censetur in Christo, qui in funiculo hereditatis suæ, ab his quibus specialiter aduenerat Saluator, crudelissima morte mulcatur, sicut fur; nullum omnino peccatum, nec actu proprio, nec contactu, in quo sordescere posset, habens? Nimirum in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis, non vmbriticè sed corporaliter: in quo Deus est, mundum concilians sibi non figuratiuè, sed substantialiter; qui denique plenus est gratiæ, & veritatis, non cooperatiuè, sed personaliter, ut faciat opus suum, alienum opus est eius ab eo, (Esaïas loquitur.) Quia & opus suum fuit, quod dedit ei Pater ut faceret; & alienum ab eo, ut talis talia sustineret. Ita ergo habes in opere patientiam.]

Eadem mens Origeni lib. 7. contra Celsum. Hic impurus Christianorum hostis, fortitudinem Anaxarchi, & Epicteti, in tolerandis acerbissimis doloribus obiecerat. Ille enim in mortarium coniectus, cum contunderetur crudelissimè, hoc vnum respondit. Tandem sollem Anaxarchi, ipsum enim non tundis. Epictetus verò perfractus, ut præmonuerat, per herum diuersis torquentem crure, cum ille fregisset; nonne prædicebam (inquit, quod perfingeres. Hæc cum Christianis obiecit Celsus, conclusitque. [Quid tale, vester Deus, inter pœnas profatus est?] Reponit Origenes. [Possumus ad hoc dicere, quod inter flagra & cruciatus, eius silentium, maiorem præ se tulit fortitudinem ac patientiam, quam omnes Græcorum voces in similibus casibus edidit: siue credat Celsus, siue non credat, quod integrè scriptum est à viris optimæ fidei, & inter cætera de constanti inter flagra silentio, sicut & de coccinea chlamyde induta ei per ludibrium, deque arundine in manum pro sceptro indita. Quæ omnia summa mansuetudine pertulit, ne verbo quidem impatientiam, aut stomachationem indicans, in tanta immanitate: sceleratorum hominum. Itaque non præ desperata duritia inter flagra tacuit, sed præ mansuetudine omnes illusiones tolerans.]

307. Apparuit hinc Christus Adamas omni inimico nisl insuperabilis. Richardus Victorinus I. de gradibus carit. cap. 2. illud Propheta, *velut adamantem dedisti faciem tuam*, ad Christum refert. Sed homonymia fortassis aut affinitate Gallicæ vocis, *diamant* & *aymant*, adamantem sumit pro magnete, cuiusmodi verè fuit Christus fectum nostrum trahens; præsertim in passione, ut cum Saluiano infra dicam agens de Christo dilecto. Verùm aliud est *adamus*, de quo ibi Propheta, aliud *magnes*. Itaque voce *adamantis* Christo tributa, commendatur insignis fortitudo Christi, præsertim in extrema vita. Orig. lib. 2. in Iob ad illud. *Exiit Satan à facie Domini*, cum Iob ob fortitudinem contulisset adamantem, subdit de Christo. [Sic & singularis ille & diuinus celestis quoque atque incorruptibilis Adamas. Vnigenitus Deus, à patre ad terras missus, de quo dicit Deus Pater; *Ecce ego ponam adamantem in medio populorum*: quem neque ignis tentationum in deserto comminuit; quem non plagæ impiorum in cruce contriuerunt; quem neque sepultura sepulchri, neque mortis introitus vel inferorum violauit, sed omnia supe-

XX 3

rans, diuinum & incorruptibilem & adamantem fuisse demonstrat. Adamas verò est naturaliter talis lapis, cui neque ignis, neque ferrum, neque aliud quidquam præualeat. Ferro enim si percutiatur, demergitur in ferrum tamquam plumbum missum in ignem. Si in ignem mittatur, similiter permanet, ut missus est & non violatur. Ergo quia nihil ei præualeat, ideo *adamas* appellatur. *Adamas* verò interpretatur ex Græca lingua, *indomabilis, inflexibilis, inalterabilis, incommutatus*, &c. ut breuiter dicam, cui nec quidquam præualeat, neque percutiendo, neque adarendo. Nam percussus non comminuitur, exustus non conteritur. Merito ergo *adamas* appellatur, ut potest insuperabilis. Hæc quomodo coherceant cum recentiorum experimentis, non multum moror. Satis quippe ad rem nostram est, ea siue vera, siue tantum existimata fortitudine indomabili adamantis, expressam esse ab Origene fortitudinem Christi summam; præsertim ad hostiles connisus extremæ vitæ. Quamquam si quod Origenes ibidem consequenter addit, verum esset; non esset mirum, experimenta recentiorum de vulgari adamante aliud ferre, quam quod de eo prodiderant veteres, esse scilicet insuperabilem. Eius hæc est oratio. [Quod si dixerit aliquis, ubi est modò, vel ubi conspiciatur huiusmodi lapis adamantinus? Audi, hæc omnia typus fuerunt Domini Iesu Christi, quia vsque ad aduentum Dominierant, & visa sunt; post aduentum autem Domini, visa non sunt. Vbi videtur nunc Phœnix? ubi vna Adam? ubi videtur arca testamenti? ubi vna manna? Sic similiter nunc ubi videtur *adamas*, atque ea quæ typum Domini gerebant? Ea scilicet vsque ad aduentum Domini visa sunt, ut potest figura & exinde abscondita sunt, Domino ipsas figuras adimplente. Idcirco nunc, neque arca testamenti, neque vna manna, neque cinnamomum, neque *adamas*, neque phœnix, istis nunc hominibus verè videntur: nisi forte quis simile aliquid simulatum contendat, dicens esse quod non est.] Non subscribo ego quidem. Attamen hinc appareat, quis Origenes sensus fuerit de Christi indomabili, & semper infracta fortitudine.]

308. Eam quoque S. Hieron. in cap. 7. Amos, adamantem expressam censet, iuxta interpretationem Symmachi & 70. Quam enim *cementarius trullam super murum litum*, vertit vulgatus; 70. & Symmachus vertit *virum stantem super murum adamantinum*, in cuius manu sit *adamas*. Ad quem locum S. Hieronymus multa de adamantis indomabilitate, & paruitate, ac indecora specie præfatus, omnia accommodat Christo; cui in passione nec species nec decor fuit, & ad omnes inimicorum assultus persistit incommutatus & integer: imo alios Sanctos, eiusdem fortitudinis participes & adamantes effecit. Vniuersos sanè electos Dei, hinc habuisse patientiæ præsidia, & ad Christi patientis imitationem, conformari studuisse, Autor est S. Gregorius 29. Mor. l. 27. sic scribens. [In similitudinem lapidis aquæ duratur. Mentis enim quæ per prospera mollietate fluere, contrita aduersitatibus durefcunt; & ad similitudinem lapidis aqua perducitur, quando infirmus quisque per acceptam desuper tolerantiam, passionis sui Redemptoris imitatur. In similitudinem quippe lapidis aqua durefcit, cum ille prius impatiens percutitur, postmodum Paulus dicebat: *Impleo ea quæ desunt, passionum Christi in carne mea*.] Idem de aliis Sanctis omnibus, esto iudicium.

Nos nisi Christi hanc tantam patientiam æmulemur, eam quod in nobis est, cassam reddimus, quod notant S. Augustinus in Plal. 68. agens de patientia in opprobriis, exemplo Christi. [Merece tua (inquit) manet in æreum, quia propter Deum sustinisti opprobria. Idem enim prior ille sustinuit, ut nos sustinere disceremus. Et si ille sustinuit qui non habebat quod illi objiceretur, quanto magis nos; qui etiam non ha-

bemus peccatum, quod nobis objicit inimicus, habemus tamen alterum quod digne in nobis flagellatur? Nescio quis te furem dicat, & non es fur: audis opprobrium, non tamen hic non es fur, ut non sis aliquid quod Deo displicet. Porro si ille qui omnino nihil rapuerat, qui venissimè dixerat, *Ece venit princeps mundi huius, & in me nihil inueniet*, dictus est peccator, dictus est iniquus, dictus est Beelzebub, dictus est intansus, Tu de dignaris ferre audire pro meritis tuis, quod Dominus audiuit nullis meritis tuis: Ille venit ut tibi præberet exemplum. Quasi gratis hoc fecerit si tu non proficis. Quare enim ille audiuit, nisi ut tu, cum audires, non deficeret? Ecce tu audis, & deficis. Frustra ergo ille audiuit; non enim propter se, sed propter te audiuit. Quoniam propter te sustinuit exprobrationem, operuit irreuerentia faciem meam.] De Christi fortitudine laus.

Temperantia, & ei subiecta abstinentia, sobrietas, castitas.

309. Venio ad Temperantiam, cuius immensus populus est ambitus. Signabo dumtaxat illustriora quædam. Abstinentia, & sobrietatis, & macerationis innocentissimi corporis, speculum nitidissimum Christus fuit. Tamen enim quod viuendi norma, ac ut Clemens Alex. 1. Strom. loquitur, *lex animata*, omnibus esset propositus; non debuerit eas vitæ vestitusque alperitates conlectari, quibus Ioannes admirationem laudorum concitauit; sed victu vestituque communi, sapientissimè vltus est; quod malefcentissima peccata in inuidiam vocauerunt, appellando Christum, carnium voratorem, & vini potatorem: Tamen in illa victus communis ratione, monstrauit satis superque Christus Dominus, quam non sibi placeret, nec carnis deliciis, sed animarum bono feruere.

Quia verò prædictis temperantiæ partibus continens est castitas, mirum non est præcelluisse in ea Christum, quem S. Anselmus, *Regem Virginum* merito nominauit. Augustinus verò serm. 18. de temp. vocat *Regem castitatis* & l. de sancta Virginit. c. 34. ait, [præcipuum magisterium & virginalis integritatis exemplum in ipso Christo contendum esse.] Nec aliter quoad templam Philippus Abbas l. de continentia cap. 62. Eptegie in hoc Christi decus Orig. hom. 9. in Leuit. ad illud & femoralia linea, sint super corpus eius. Vnicam namque lineam Christi interpretatus eius corpus; laudat Origenes. [Femorale indumentum est, quo pudenda corporis contegi, & constringi solent. Si ergo aspicias. Saluatorem meum suscepisse quidem corpus; & in corpore positum, egisse humanos actus, id est velendi & bibendi, & cætera similia, hoc autem solum opus non egisse, quod ad pudenda corporis pertinet, cunctumque eius, neque nuptiis, neque filiorum procreationi patuisse, inuenies qualiter femoralia linea sanctificata habuerit, ut verè de ipso debeat, quia inhonestiora nostra, abundantiora habent honorem; Considera tamen & ipsam Pontificis habitum: quia quod per naturam minus in eo honestum videtur, indutis femoralibus lineis, & zona constructis, etiam secundum literam de eo conuenit dici, quia inhonestiora nostra abundantiora honestatem habent. Ita ergo & omnis, qui in castitate viuens imitatur Christum, hoc solum de humanis actibus nescientem, ipse etiam lineis femoralibus sanctificatis indutus est; & inhonestioribus suis, abundantiora circumdedit honestatem. Tunc ergo linea sanctificata induitur, & femoralia linea super corpus eius sunt.]

310. Spectant ad hunc locum, quæ de Christo apud S. Bernadum serm. 2. de aduentu, alibi refero. Est enim apud S. Bernadum puritatis & integritatis eximium. Huc etiam facit, quod Christus tamen renatus est per omnia, tamen abique peccato: id est interprete Cassia-

no collat. s. c. s. aduersus castitatem nullum voluit recipere inloium; quia tantus est castitatis nitor, & tantus oppositi vici putor, vt non sit arbitratu dignum, cernatur in eo genere. Quin etiā vt notat Orig. 1. contra Celsum ne falso quidem rumore, vel calumnia, maculati se in hoc genere sustinuit. Imo in eius aduentu, effusos esse fontes libidinis. S. Hieronymus in epistola Lucii Boetici ferē initio, egregie tradit, aptato ad Christum loco Osee 13. *Adducet Dominus, ventem ventu de deserto ascendenti qui siccabit omnes venas eius, & de labii fontem illius.* [Exiit enim virga de radice Iesse, & flos de virginali frutice pullulauit: qui loquitur in canticis Cantorum; ego flos campi, & lilium conuallium. Flos noster, mortis interitus. Ideoque & mortuus est, vt mors, illius morte moreretur. Quod autem de deserto dicitur adducendus, virginalis verus demonstratur, qui absque coitu & semine vini, Deum nobis fudit infantem: qui calore Spiritus sancti exsiccaret fontes libidinis, & caneret in Psalmo, *In terra deserta & iniqua & iniquos, sic in sancto apparui tibi.*] *Amulatus optimē est hunc locum Gillebertus ser. 15. in Cant. Nec alio spectant, quā fortissimē simul ac amecissimē dixit Terullianus l. de pudic. cap. 6. [Luserit inquit, ante Christum caro, imo petierit antequam a Domino suo requisita est: nondum erat digna dono salutis, nondum apta officio sanctitatis. Adhuc in Adā degebat, cum suo vitio facile quod speciosum videretur concupiscens, & ad inferiora respiciens, & de fidelis folijs prutiginem retinens. Inherebat viqueque libidinis virus, & lacte sordes non habentes idonee, quod nec ipsa adhuc aqua lauerant. At vbi sermo Dei descendit in carnem ne nuptijs quidem reliquiam, & sermo caro factus est ne nuptijs quidem reliquiam, quā ad lignum non incontinentiā sed totientie accederet; quā non dulce aliquid sed amarum aliquid inde gustaret; quā non ad inferos, sed ad celum pertineret; quā non lasciuia quondam, sed iudiciorum floribus præcingeretur; quā munditias suas aquis traderet, exinde caro quæcumque in Christo reliquas sordes pristinas soluit, alia iam res est, non emergit iam non ex feminis limo, non ex concupiscentia fumo, sed ex aqua pura & spiritu mundo.]*

Manfuetudo.

311. Subiacet item Temperantiæ manfuetudo, quæ in Christo fuit præfulgentissima. Audi S. Chrysostomum hom. 1. contra Amonas ad finem. [Seruus est Dei, qui Author pacis est: qui cum demonia eieceret, & bona ageret innumerabilia, & cum malè audiret, in homines qui cum dixere demonium habere, non solum non misit, nō ora maledica prostravit, nō linguas igne combussit impeditas, ingratas, improbatas, quamquam hæc omnia facere poterat, sed verbis hisce damtaxat maledicta illa auerte: *Ego demonium non habeo, sed eum honore qui me misit.* Famulus item Pontificis contumeliose alapam in eius faciem inflixit. At is ita respondit: *Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si bene, cur me cadis?* Quod si dominus & Angelorū & hominum omnium, vindictam sibi non faciat, sed excuset, & seruo ætternū examinandum proponat, nihil profectus est, quod nos sermone egeamus prolixiore admonitionis hæc enim paucissima verba abunde sufficiant, hæc tantummodò anima inerte. Cogita tecum frequenter meditare & referte. *Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si bene, cur me cadis?* Et quis sit qui hæc dixit intellige, & ad quem, & cuius causa dixerit. Ita enim efficietur. Vt hæc verba, diuinum quoddam & perpetuum carmen tibi habeantur; vt omnem animi inflationem omnem timorem dolorēque sedare possint, & rollere. Cogita dignitatem eius qui affectus est contumelia, & auctoritatem: Personam vilem atque abiectam, eius qui contumelia affectus. Adde gra-

uitatem contumeliæ, & molestiam & acerbiteret. Non enim maledixit solum, sed etiam cecidit: nec modò quolibet cecidit, sed alapas: quæ quidem plaga nil ignominiosius, nil contumeliosius ipse potest. Sed tamen hæc omnia æquo animo tulit & tranquillo, ita latissimè intelligeres, quemadmodum modestiam, patientiam, mansuetudinem, denique virtutis officium seruare deberes.]

Idem perpulchrè homilia de mansuetudine (est 46. tom. 5. Græcol.) [Ipse Dominus & Saluator noster, contumelijs affectus, verberatus, cruci clavis affixus, leniter tulit Iudæorum furorem: & licet posset de impijs vindictam sumere, non sumpsit tamen: sed virtutem suam ostendit, eo quod concussit terram, & mortuos suscitauit, & obsecrauit Solem, & noctem ex die fecit. Mansuetudinem autem & misericordiam declarauit, quia nullum ex his, qui impiè agebant, puniuit: vt discerent omnes qui impias manus intulerant Domino, quam non fuisset ei difficile ipsos punire, qui tam facile terram commouit, & solem repente obcurari præcepit. Et quia tam mansuetus fuit ipse, vt non solum mansuetè tulerit eos qui crucifigebant, & blasphemabant sed & Patrem obsecrauerit, ne cælestibus aduersos impijs telis videretur: idcirco, cum & tibi graue aliquod, & durum ferenti, subrepunt futuro, & ira, recordare mansuetudinis Christi, & statim mansuetus eris ac elemens.]

312. Frequens item est in Christi mansuetudine infigenda S. Bernardus. Signo vnum & alterum locum serm. 2. de Pentecost. Christi mansuetudinem & in colloquijs & in petpessionibus, sic describit. [Quam dulciter Domine Iesu cum hominibus conuersatus es, quam abundanter multa & magna bona hominibus largitus es; quam fortiter tam indigna, quam aspera pro hominibus passus es; ita vt liceat sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo: duro ad verba, duriore ad verbera, durissimo ad crucis horrenda: quia in omnibus his, sicut agnus corā tendente se obmutuit, & non aperuit os suum.] Et serm. 3. de septem panibus describens Christi mansuetudinem in indulgentia iniuriarum, quippe Deo facili ad indulgendum plene. [Sunt aliqui sic donantes iniuriam, vt non vlciscantur, sapientius tamen impropere. Sunt & alij qui sileant licet, manet tamen alta mente reposita, & rancorem tenent in animo: quarum utique neutra, plena indulgentia est. Longe ab his omnibus benignissima est diuinitatis natura, liberaliter agit, ignoscit plenariè, ita vt propter fiduciam peccatorum, sed penitentium, ubi abundanter delictum, solet & gratia superabundare. Testis est Paulus gentium Doctor, qui plus omnibus cum diuina gratia laborauit. Testis est Matthæus de celonio electus in Apostolum, cui etiam noni testamenti primum scriptorem esse donatum est. Testis & Petrus, cui post trinam negationem, totius Ecclesiæ pastoralis cura commissa est. Testis denique etiam famosissima illa peccatrix, cui in ipso conuersionis initio, tanta multitudo dilectionis concessa est, tanta postmodum indulta gratia familiaritatis. Quis accusauit Mariam, & pro se eam oportuit respondere? si Pharisæus murmurat, si Martha conqueritur, si scandalizatur Apostoli; Maria taceret; Christus excusaret, etiam & laudat tacentem. Denique illud quantæ prerogatiuæ, quantæ excellentiæ fuit, quod resurgente à mortuis prima videre, tangere prima meruit?]

Humilitas.

313. Humilitatem, quam Christi virtutem appellat D. Augustinus, attingo breuiter. Eam, ipsum Christi nomen præfert. Audi D. Augustinum conc. 1. in Psalm. num. 33. [Dauid manu fortis, in figura Christi Dauid, sicut Goliath in figura Diaboli: & quod Dauid prostra-

nit Goliam, Christus est qui occidit Diabolum. Quid est autem Christus qui Diabolum occidit? Humilitas occidit superbiam. Cum ergo Christum nomino, fratres mei, maxime nobis humilitas commendatur. Viam enim nobis fecit per humilitatem, quia per superbiam recesseramus à Deo. Redire ad eum nisi per humilitatem non poteramus; & quem nobis proponeremus ad imitandum, non habebamus. Omnis enim mortalitas hominum, superbia tumuerat; & si existeret aliquis vir humilis in spiritu, sicut erant Prophetæ & Patriarchæ; designabatur genus humanum, imitari homines humiles. Ne ergo designaretur homo imitari hominem humilem, Deus factus est humilis; ut vel sic, superbia generis humani, non designaretur sequi vestigia Dei.]

Concinit Chrysostomus hom. 2. in 1. Cor. observans idcirco Apostolum Corinthiis fastu turgentibus, nomen Iesu toties ingeminasse, ut eos ad humilitatem provocaret, cuiusque vestigijs insisteret doceret.

Describit hæc vestigia in Christo, ex varijs capitibus Tertullianus l. de Idololatr. cap. 18. verbis illis. [Ille Dominus in humilitate & in nobilitate incescit domicilio incertus. Nā filius (inquit,) hominis non habet ubi caput suū collocet. Vultu inculcus. Neque enim dixisset, ecce qui teneris vestimur, in domibus regum sunt. Vultu denique & aspectu inglorius, sicut ei Elaias pronuntiaverat. Si potestatem quoque nullam ne in suos, quidem exercuit, quibus lordo ministerio functus est: si Regem se denique fieri, conficius tui regni, refugit, plenissime dedit formam suis dirigendo omni fastigio & suggestu, tam dignitatis quam potestatis. Quis enim magis his usus fuisset, quam Dei filius? Quales & quanti, cum fæces producerent? qualis purpura de humeris eius floreret? quale aurum de capite radiaret, nisi gloriam sæculi alienam & sibi & suis iudicasset? Igitur quæ noluit rejicere; quæ rejecit, damnavit; quæ damnavit, in pompa Diaboli deputavit.]

314. Nec illa minus sapienter in hanc rē S. Basilus homil. de humilit. [Vniuersam Domini dispensationē, ad humilitatem nos instituere deprehendimus. Cum infans esset, mox in spelunca, nec lecto, sed præsepio imponitur. Deinde in domicilio fabri & matris paupercale enutritur, subditus matri & illius sponso. Docetur, audiens quorum non egebat, interrogans verò, & interrogando, admirabilem declarabat sapientiam. Subditur Ioanni, & baptisum (uscipit à seruo Dominus. Nemini aduersariorum resistit; neque innarrabilem suam potestatem in quenquam vibrat; sed quasi potentioribus cedit, & potestati temporariæ, potentiam quam illa habebat permittit. Principibus Sacerdotum in forma rei sistitur, ad Præsidem ducitur, & iudicium illius sustinet. Et cum posset calumniatores suos arguere, silentio tolerat illorum calumnias. Conspuit à seruis ac vilissimis pueris. Morti traditur, eisque hominum iudicio turpissimæ. Ita hominem, omnia ab ipsa natiuitate, ad mortem vsque exercuerunt.]

Specialiter de ea humilitate quam exhibuit laeans per annos 30. in hunc modum Philosophatur S. Bernardus serm. 1. de Epiphani. [O humilitas Christi, quantum confandis superbiam nostræ vanitatis! Parum aliquid scio, vel magis scire mihi videor, & iam silere non possum; impudenter me & imprudenter ingerens & ostentans, promptulus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. Ecce Christus cum tanto tempore silebat, cum seipsum abscondebatur, nunquid inanem gloriam meruebat? Quid timeret ab inani gloria, qui est vera gloria Patris? Vtique timebat, sed non sibi: nobis timebat ab illa, quibus nouerat esse timendum: nobis cauebat, nos instruere. Tacebat opere, sed instruere opere: & quod postea docuit verbo, iam clamabat exemplo. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Nam de infantia Domini parum ali-

quid audio: ex tunc, iam vsque ad hunc tricesimum annum, nihil inuenio.] Ex his agnoscenda est humilitas Christi.

315. S. Chrysostomus hom. 7. in ad Philipp. videtur agnoscere Christi humilitatem, in eo quod homo factus, verbis illis. [Si homo homines lauit; non inaniuit, non humiliavit seipsum. Si cum homo esset, non hoc tapuit, nimirum esse æqualem Deo; profecto non est cur laudetur. Nam cum quidem qui Deus sit, hominem fieri; magna humiliatio est; quamque nulla oratio consequi narrando queat. Eum verò, qui homo sit, humana facere; quæ tandem humiliatio?] Similia ex Augustino infra referam ex serm. 37. de diuersis. Et addendus est locus ex q. 80. & 83. circa illa verba ex e. 1. Ioan. & Verbum caro factum est. Cæte tamen de assumptione humanitatis, id accipias. Ibi enim nullus actus humilitatis elicitus est. Non enim à Deo qui non est capax actus humilitatis, ut est per se perspicuum, & discretè notauit quoad hoc S. Anselm. l. 1. cur Deus homo cap. 8. Neque ab humanitate Christi quæ non præfuit assumptioni, nec prius natura operata est, quam completè esset, & in Verbo subsisteret. Illud ergo, hominem fieri, quod ex Chrysostomo adducebam, ut totus contextus clamat, idem est ac hominem se prodere opere humili, & homini congruente, non Deo, à quo aliena erat ea abiectio locutionis discipulorum, de qua ibi agit S. Chrysostomus.

Non dissimiliter accipiendus est, qui aliquatenus similiter locutus est, Gregorius Nyssenus orat. 1. de beatitud. verbis illis. [Quoniam omnibus propemodum qui humanæ naturæ participes sunt, vitium elationis quodammodo innatum est; idcirco Dominus hinc initium beatitudines exponendi facit, tanquam primordialè malum quoddam ex habitu nostro superbiam eiciens, dum consule, ut imitemur eum; qui sponte sua egenus fuit, qui verè beatus est: ut in quo possumus pro virili nostra parte assimilari; ex eo quod nostra voluntate egeni paupertatem secuti fuimus, etiam beatitudinis cōmunionem attrahamus; & adolcamus. Hoc enim quisque sentiat, (inquit,) inter vos quod & in Christo Iesu: qui quæ esset in forma Dei, non rapinā arbitratus est, quod Deo par & æqualis esset: sed forma seruī sumptus, seipsum exinaniuit. Ecquid magis in Deo mendicū, quam forma seruī? Quid in Rege rerum vniuersarum humilior, quam in cōmunionem inopis & mendicæ naturæ nostræ venisse? Rex regnantium, & Dominus dominantium, sponte sua formam seruicitis induit. Index rerum vniuersarum, principes tributarius existit. Creatura Dominus, in speluncæ velatur? Qui mundum vniuersum complexus est, non inuenit locum in diuersorio, sed in præsepio brutorum animalium abijcitur. Purus ille, humanæ naturæ sedes non respuit; ac per omnem nostram mendicantem penetrens vsque ad mortis progreditur experimentum. Videre voluntarium mendicantis modum. Vitu mortem gustat; iudex in iudicium ducitur; Dominus vitæ rerum vniuersarum, subiicitur iudicis decreto, supra mundanarum omnium copiarum rex, carnicum manus non repellit. Ad hoc (inquit) exemplum, modus animi demissionis tibi spectet.] Hæc inquam, & si vspiam alibi similia leguntur, quibus Christi humilitas ex susceptione humanæ carnis celebratur, non sic accipienda sunt, quasi reuera suscepcio carnis fuerit actus virtutis illius moralis quam vocamus humilitatem. Id enim falsum est, ut præmisi: quia tamen ea fuit radix à qua tot humilia Christi opera prodierunt, tamen formaliter humilitas à Christo exhibitæ est, non in ea susceptione, cui Christus ipse non præcepsit, sed in consequentibus operibus, qualia iam plerumque attingimus, & superiunt etiam attingenda nonnulla.

316. Humilitatem itaque prodidit insuper Christus, in externo apparatu vniuerso, & nominatim in vesti-

bus, vt bene considerat S. Chrysostomus hom. 84. in Ioan. Verbis illis. [Quod autem dixit, *desuper contextam*. Non simpliciter ponitur, sed alij allegoriam id significare dicunt, quod non simpliciter homo esset Crucifixus, sed *desuper* habuerit diuinitatem. Alij dicunt, per illud genus vestis, Euangelistam historiam narrare. Nunc in Palestina ex duobus pannis vestes contextunt. Quod significans Ioannes, inquit, *desuper contextam*. Quod mihi dicere videtur, vt vestimentorum vilitatem ostenderet. Nam quemadmodum in alijs omnibus, ita in habitu, vilem speciem præferbat.] Audi etiam de hac veste Ildorom Pelusiorum l. 1. epist. 74. [Quod vestis mollities, & subtilitas, colorque elegans, reliquæ, ac Deo gratæ exercitationis regulam minimè ferrent, Theologum Ioannem interroga, Domini tunicam desiderantem; ac tibi dicet: *erat autem tunica cuius contextus, desuper contexta per totum*; Quis autem vestis illius vilitatem ignorat? Vt qua Galilæorum pauperes vtantur: apud quos etiam maximè humilissimi vestis genus fieri solet, arte quadam, vt pectus, tibia, terrætm confutam.]

17. Quem verò nobis externa Christi abiectio commendat, quàmque ad fidei nostræ firmitatem, & vndeque rectè communiam certitudinem contulerit, quod non regio apparatu & exercitiis septus in terra vilis est, sed humilis & pauper, obseruauit egregie S. Cyrillus l. 6. in Iuliam ad textum 11. his præter cætera. [Quoniam autem vniuersorum opifex, sui iuris hominem esse voluit, & in operabilibus propria gubernari voluntate, ob hanc rationem, & valde rectè, omnium Saluatori Christo bene habere videbatur, per illationem potius & non coniecturæ necessitatis, hominibus à turpibus liberari pro quibus meliora potius deligerent, & ea per quæ verisimiliter meliores efficerentur. Quod si gloria Regali ornatus, inuitam habens potestatem, præcipisset hominibus sibi credere, non vltra fructus cognitionis fuisset credere, sed potius necessarium & inuitabilem præceptorum: & fuisset fortassis sicut vnus, qui humanis opinionibus diuinitatis gloria indignè honoratur. At quia tamquam vnus ex nobis, modesto & submisso sensu vsus est, & ab humana gloria abstinuit, partim sapientissimis doctrinis, partim ineffabilibus diuinis miraculis, voluntatis, & certò cognoscentes ad meliora transiit, potius non vltra in mundo dispensatio vituperatur; imò caput est, qui contra omnipotentem nugatur.]

Item egregie prosequitur Theodorus Ancyranus eccl. de Nat. Saluar. in Canc. Ephesi, verbis illis. [Naturæ creator aduenit, naturamque victam erigere volens, adliit; non terrens tamquam Deus, neque totius auctum percutiens, neque nube circumamictus, & ignem in nube demonstrans, neque tubæ sono audientes terrens; sicut aliquando Iudicis apparuit, timorem iniciens in deuotis, nec concutiens famulum; sed gratia magis & bonitate euocans eum. Propterea non venit cum imperiali fastigio, nec obsequium dedit Archangelorum. Non monit Angelorum exercitus; non enim volebat psequi recedentem, fugitum suum legum; sed venit omnium Dominus in terræ forma, paupertate circumamictus, vt venationem non effugeret. Incerto nascitur prædio, agrum incertum ad nationem eligens, paupercola patitur Virgine, per omnia paupera graditur, vt per eiusmodi ad salutem hominem venaretur: Nam si gloria stipatus fuisset, & diuitijs multis circumamictus accederet, dicerent vique infideles; quoniam diuitiarum largitas, mutationem orbis terrarum fuisset operata si maximam Romanam elegisset ciuitatem, potentiam ciuium, mutationem orbis terrarum, putarent. Si filius fuisset imperantis, potestati vilitatem adhiberent. Si legill. totis factus fuisset filius, præceptis vilitatem adhiberent. Sed quid fecit? omnia paupera & vilia ele-

git omnia mediocritas, & plurimum obscura, vt diuinitas sola cognosceretur orbem transformasse terrarum. Propterea paupercolam elegit matrem, pauperiorem patriam; egenus fit pecunijs. Et hoc exponat tibi præsepe: Cum enim non esset lectus, in quo Dominus reclinaretur, in præsepi ponitur; & sit opus immensum prophetiæ, & optima nuntiatio. In præsepi enim ideò positus est, quia nuntiabat, quod etiam in irrationalibus notus fieret. Dei namque Verbum & Filius, ad semetipsum trahit, & diuites & pauperes, eloquentes & tardiloquos, cum paupertate viuens, & in præsepi iacens. Vide ergo quomodo rerum indigentia, operatus est prophetiam; & paupertas eum qui propter nos homo factus est, accessibilem vniuersis ostendit. Nullus enim metuens superbas Christi diuitias, tardus fuit, nullum accedere ad eum, imperij celsitudo prohibuit sed communis apparuit & pauper, semetipsum offerens omnibus ad salutem. In præsepi namque Dei proponitur Verbum, per medium corpus; vt licentiam habeat rationalis & irrationalis, participare cibo salutis.]

18. Humilitas Christi, in despectione egregie emicuit, iuxta S. Augustinum in Psal. 35. ad illud *non veniat mihi pes superbia*, sic enim scribit. [Quia nos superbia vulnerauerat, humilitas sanos fecit. Venit humilis Deus, vt à tanto superbiæ vulnere curaret hominem. Venit quia *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*. Comprehenus est à Iudeis, insultatum est ei. Audistis cum Euangelium legeretur, quid dixerint & cui dixerunt. *Demonium habes*; & ille non dixit, *demonium habetis vos*, quia *vos in peccatis vestris estis, & Diabolus possidet corda vestra*. Nō hoc dixit, quod si diceret, *verū diceret*. Sed non erat tempus vt hoc diceret, ne non veritatem prædicare, sed maledictum reddere videretur. Dimisit quod audiuit, quasi non audisset: Medicus enim erat, & phreneticum curare venerat. Quomodo medicus non curat quicquid audiat à phrenetico, sed quomodo conualecat, & fiat sanus phreneticus: nec si & pugnum ab illo accipiat, curat. Ille illi facit noua vulnera, ille veterem febrem sanat; sic & Dominus ad agrotū venit, ad phreneticum venit, vt quicquid audierit, quicquid passus esset, contemneret; hoc ipso eos docens humilitatem: vt humilitate docti, sanarentur à superbia.] Docti sanè à Magistro humilitatis. (Sic enim ipse Augustinus tract. 25. in Ioan. & aliquoties alibi Christum nominat, qui factis primum deinde etiam verbo infigere studuit, quanti referret hominis tam eximie virtutis exercitatio.)

Humilitatis sanè doctrinam commendauit sapē, & suo exemplo firmanit, Christus. Bene Auctor tractatus de Pass. apud Bernardum cap. 17. [Videamus quantum in se istam virtutem, omnium virtutum Dominus commendauit. Primum verba eius attendentes vbi ait, *discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris*. Quid est magister bone oprime Iesu? Numquid ad hoc redacti sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ in te reconditi, vt hoc singulariter doceas, quia mitis es & humilis corde? Non doces vt cæli discantur fabricari, fieri miracula, mortui suscitari, & cætera huiusmodi, sed quia mitis sum & humilis corde. Numquid tam magnum est, quod est paruum? Vtique, quia per hoc inuenitur requies animabus. Quæ enim alia est causa omnis laboris, & certaminis nostri, nisi vt inueniamus requiem animabus nostris? Brevis doctrina, brevis via demonstrata est. Discite hanc à Domino Iesu, qui mitis est, & humilis corde. Id est, vide, & quantum & quare humiliatus est ille, qui est excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius; & discite etiam quia tu es lotus & cinis, & sic inuenies requiem animæ tuæ.]

19. Porro quamuis vita Christi vniuersa, iugis exercitatio humilitatis fuerit, tamen extrema huius pars reliquis faciliè hac in parte superauit, quod idem

Auctor;

Autor, ibidem versat latissime Macarius idem non male hom. 26. hoc humilitatis exemplum homini proponit, expostulans de inflatione nostra, post tantam Domini humilitatem in extremo praesertim vitae actu. [Dominus ipse (inquit,) quia via est, & Deus, cum non propter seipsum, sed propter te venerit, ut typus ac exemplum tibi fieret universi boni; perpende in quantam humilitatem se abiecit, forma servi accepta, qui est Deus, Dei filius, Rex, filius regis; donans quidem ipse curatissima pharmaca, sanansque vulneratos; exterius tamen velut unus vulneratorum apparens. Ceterum ne despicias diuinam dignitatem, dum conspicias illum exterius humiliatum, ut similem nobis. Propter quem sic apparuit? Non propter seipsum. Perpende, ex hora, qua clamabant, *crucifige, crucifige eum*, ac populus concutiebatur, quam humiliatus erat praeter omnibus! Quemadmodum in rebus externis, si quis sit improbus, quem accepta sententia a magistratu, post haec universus populus execratur ac contemptui habet: sic quoque Dominus hora crucis, tamquam homo vitam cum morte commutaturus, vilipendebatur a Pharisaeis. Quando rursus conspuerunt in vultum eius, & imposuerunt ei coronam spineam, & colaphis eum ceciderunt, quam non superavit humilitatem? Scriptum enim est: *dorsum meum dedi flagellantibus, nec averti faciem meam a turpitudine conspuentium, nec genas meas a percipientibus*. Quod si Deus, tantas contumelias, passionem, ac humilitatem subiit, tu qui natura huius es, & mortalis naturae, quantumcumque humiliatus fueris, nihil, quod cum Domino tuo comparandum sit, feceris. Deus tui gratia seipsum humiliavit, tu vero tui gratia non demittis te, sed extolleris, arque insolentis?]

Andi etiam S. Augustinum serm. 37. de divers. c. 3. [Apostolus dicit loquens de Christo: *cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse aequalis Deo*. Quanta Maestas! Sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitum inuentus vi homo: Quanta humilitas! Humiliavit se Christus: Habes, Christiane, quod teneas. Christus factus est obediens usque ad Incarnationem Verbi, usque ad participationem mortalitatis humanae, usque ad trinum diaboli temptationem, usque ad irrisionem populi Iudeorum, usque ad sputa & vincula, usque ad alapas & flagella; si parum est, usque ad mortem: & si aliquid etiam de genere mortis addendum, *moriem autem crucis*. Habemus tale humilitatis exemplum, superbiae medicamentum. Quid ergo intumescis, o homo? O pellis morticina, quid tenderis? o sanies ferida, quid inflatis? A phelias, doles, astuas, quia tibi nescio quis fecit iniuriam. Vnde tu flagitas ultionem, sitis arenti saeae vindictam. Nec prius ab intentione desistis, donec de illo qui te laeserat, vindiceris? Si Christianus es, expecta Regem tuum. Prius se vindicat Christus. Nondum enim vindicatus est, qui pro te tanta percellus est. Et utique illa Maestas, posset vel nihil perperci, vel continue vindicari. Sed cum esset in illo tanta potentia, idem fuit etiam tanta patientia, quia pro nobis est passus, relinquens nobis exemplum, ut sequeretur vestigia eius.]

320. Merito haec extrema Christi humilitas nostrae superbiae opponitur, quia humilitatem in Christi universa vita splendidissime micantem, in ultima veluti periodo persistuisse reliquam vitam, certum est; ut observat S. Bernardus serm. de feria 4. hebdom. pœnœ cum ait, hanc fuisse humilitatem sine exemplo; [Nempe in humilitate iudicium eius sublatum est; cum nec ad tantas blasphemias, nec ad falsissima quae sibi obiecebantur crimina responderet. *Vidimus*, (inquit) *eum, & non erat ei aspectus*. Non speciosum formam praeter filijs hominum, sed opprobrium hominum, & tanquam leprosum, novissimum in virorum, planè vicum dolo-

rum, à Deo percussum & humiliatum: ita ut nulla esset ei species neque decor, o novissimum! o altissimum! o humilem, & sublimem, o opprobrium hominum, & gloriam Angelorum! Nemo illo sublimior; nemo humilior. Denique spūs illitus est, opprobrijs saturatus est, morte turpissima condemnatus est, cum sceleratis deputatus est. Nihil me crederetur vel ista humilitas, quae hunc habet modum; imo quae tam est ultra modum? sicut est patientia singularis, sic & humilitas mirabilis, utraque sine exemplo.]

Eadem ex causa Petrus Blesensis tract. de Transfig. Ita interpretatur quod Lucæ 9. dicitur, Moysen & Eliam locutos cum Christo esse, de excessu; hoc est de passione & morte, quae idem excessus merito dici potest, quod omne genus humilitatis excedat. Concluit S. Bernardus sic scribens hom. de euntibus in Emam. [Verè Domine nimis excessisti: quia cum sis splendor patet gloriæ, & figura substantiae eius, & cum sis Dominus Maestatis, tremantibus elementis, cœli luminatibus obsecratis, & stupentibus Angelis, pat dignatus es tormentum abiectionis passionis. Verè fuit excessus, cum dedisti vellentibus genas tuas, cum faciem tuam non avertisti, ab increpantibus & conspuentibus, quando cum iniquis es deputatus.]

321. Quod Lucas refert Moysen & Eliam cum Christo agentes, locutos esse excessum, Graecè est *ἐξέστησαν* *ἐξέστησαν*. Loquebantur Exodum eius, id est mortem, quae mihi loquendi ratio reuocat in mentem illud scire æquè ac vtiliter à Nysseno notatum hom. 4. in Eccles. Nempe voluisti Deum, ex ipsa serie sacrorum librorum, corumque titulis, admonere, egressum à vita subijci ingressum in hanc vitam; sicut Genesim, sequitur Exodum. Nec dissimiliter ingenium exercuit Petrus Damiani serm. 19. qui est de S. Anthonio, post S. Augustinum 12. contra Faust. cap. 32. cum dixit, primum recenseri Legem, tum Iudices, postremò Reges; quia prout legem servauerimus iudicabimur, & regnum vel assequemur, vel amitteamus. Sed hoc in praesentia dimisso, vides, Exodum cuius est mentio Lucæ 9. continere excessum humilitatis Christi, quem extrema eius vita exhibuit. Eiusdem Blesensis serm. 31. est pia illa extrema Christi vita cum melle comparatio, quod mellis quicquid foeculentum est, sacrum canis dulcissimum verò substat.

Lotionem pedum discipulorum, tam adhibuit, & inter eos Iudam non omisit, ut probant c. 9. Operis de Iuda num. 21. Haec quanta fuerit humilitatis funditus ibidem dixi num. 20. quibus nunc addo S. Augustini locum ex l. de S. Virginit. c. 32. [Iam verò quod exterrus ad passionem, lauit pedes discipulis, monuitque apertissime, ut hoc facerent discipulis atque conseruis, quod eis fecisset Magister & Dominus, quantum commendavit humilitatem: cui commendanda etiam illud tempus elegit, quo cum proximè mortuum cum magno desiderio, contuebantur; hoc utique praecipue memoria retenturi, quod Magister imitandum, vltimum demonstrasset. Ait ille, *hoc facite*: quod utique ponit & alijs ante diebus, quibus cum eis fuerat conuersatus: quod si fieret, hoc ipsum quidem traderetur sed utique non sic acciperetur.]

322. Eodem vitae suae extremo tempore, Sacramentum corporis & sanguinis sui, in cibum ac potum animarum nostrarum instituit Christus; in quo mysterio quanta prodatur humilitas, accipe ex D. Augustino conc. 1. in Psalm. 33. [Notum est, Dominus noster Iesus Christus, in corpore & sanguine suo voluit esse salutem nostram. Vnde autem commendavit corpus & sanguinem suum? De humilitate sua. Nisi enim esset humilis, nec mandocaretur, nec biberetur. Respice altitudinem ipsius: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*. Ecce cibum semper unus, sed manducant Angeli, manducant superna Vir-

tutes, manducant celestes Spiritus, & manducant, & finguntur, & integrum manet quod eos satiat & lactat. Quis autem homo posset ad illum cibum? Vnde de hoc tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo ut mensa illa lactaretur & ad parvulos perueniret. Vnde autem sit cibum lac? Vnde cibum in lac conuertitur, nisi per carnem traiciatur? Nam mater hoc facit; quod manducat mater, hoc manducat infans. Sed quia minor idoneus est infans qui pane vescatur, ipsum panem mater incarnat, & per humilitatem mamillæ, & lactis succum de ipso pane palcat infansem. Quomodo ergo de ipso pane pascit nos sapientia Dei? Quia Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Videte ergo humilitatem, quia panem Angelorum manducavit homo, ut scipsum est; panem cuius dedit eis panem Angelorum manducavit homo: id est Verbum illud quo pascuntur Angeli sempiternum, quod est æquale patri, manducavit homo: quia cum in forma Dei esset, non respiciamur. Sed semetipsum exinanivit, ut manducaret panem Angelorum homo; formam servi accipiens in similitudinem hominum factus & habitus inuentus ut homo: humilitatis se, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ut iam de cruce commendaretur nobis caro & sanguis Domini. Nouum sacrificium, quia mutauit vultum suum coram Abimelech.

Et inferius explicans quod de Davide 1. Reg. 21. scriptum reuelatur ferebatur in manibus suis, & prouidebat ad osia porte, & saluæ decurrebat super barbam eius, sic exornatur. Hoc verò fratres quomodo possit fieri in homine, quia intelligat? Quis enim portat in manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo, manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligitur in ipso Davide secundum litteram non inuenimus, in Christo autem inuenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis. Ipsa est humilitas Domini nostri Iesu Christi, ipsa multum commendatur hominibus. Ad ipsam nos reuertatur fratres, ut vinamus; id est, humilitatem eius imitemur, ut percutiamus Goliam, & tenentes Christum, vincamus superbiam. Prociidebat enim ad ostium porte. Quid est prociidebat? Ad humilitatem se ipse deiecit. Quid est ad osia porta? Ad initium fidei, quo saluæ efficiuntur. Nemo enim incipit nisi ab initio fidei, sicut dicitur in Cantico Cantorum, venies & perirāstis ab initio fidei. Peruenit enim sumus facie ad faciem, sicut scriptum est, dilexisti mihi filij Dei sumus & nondum apparuit quid erimus. Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam vidimus eum sicuti est. Videbimus. Quando? Cum ista transierint. Audi etiam Paulum Apostolum, videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Antequam ergo videamus facie ad faciem Verbum quod videt Angeli, opus nobis est ad hoc ostium porte ad quod prociidit Dominus, humilians se usque ad mortem. Quid est quod Saluæ decurrebant super barbam eius? Innocens enim, immutauit vultum suum corā Abimelech, vel Achis, & dimisit eum & abiit. Non intelligentes dimisit. Ad quos abiit? Ad gentes. Ergo nos intelligamus quod ipsi non potuerant. Decurrebant super barbam David Saluæ. Quid sunt saluæ? Quasi verba infantilia. Saluæ enim currunt infantibus. Nonne erant tamquam infantilia verba, manducate carnem meam & bibite sanguinem meum? Sed ista infantilia verba, regebant virtutem ipsius. Virtus enim in barba intelligitur. Saluæ igitur decurrentes super barbam eius, quid sunt nisi verba infirma, virtutem eius regentia? Approbat hanc Augustini allegoriam de Christo in Eucharistia humili, Prosper de promissis. part. 2. cap. 24. Alibi sic scribit idem Augustinus. Vnde commendauit Dominus corpus & sanguinem suum? Vnde? nisi de humilitate sua? nisi enim esset humilis,

nec manducaretur nec biberetur. Ita ille scit. 127. de temp. Qui etiam serm. 46. de diuersi, cap. 3. 2. appellat Eucharistiam mysterium humilitatis Domini.

323. Ex humilitate in eo extremæ vitæ tempore prodita, Origenes lib. 2. contra Celsum sub initium, demonstrat mendacissimè à Celso ipso aliisque fanaticis Ethnicis, impingi potuisse Christo, dicam arrogantiā. [Proferant verò (inquit) ubi vel in speciem arrogantem dictum à Iesu aliquid inueniatur. Quomodo enim arrogans haberi potest, qui sic loquitur, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Aut quomodo arrogans est, qui post cenam coram discipulis veste deposita, accinctus linteis, & aqua in peluum indita, lauat pedes singulis, & eos præbere nolentem obiurgat: nisi lauero te, non habebis partem mecum. Aut quomodo arrogans, qui dicit Ego autem inter vos non sum sicut recubens, sed ministrans?]

Liquet rectè scriptum esse à Petro Blesensi serm. de S. Iacobo in fine. [Quoniam humili humilior fuit Christus. Et serm. 33. [Tanta sanè fuit humilitas Saluatoris, ut quasi videretur respondere ipsius Maiestat: Quia sicut erat filij Dei incomprehensibilis Maiestas, ita fuit in hominis filio inestimabilis humilitas. Cum enim esset in sinu Patris, inclinavit cælos, & descendit, formam serui accipiens; de pauperula virgine pauperior natus, satiatus opprobrijs, morte latronum condemnatus, & cum obisset, lanceatus.]

324. Hæc est Christi, in vita & in morte, humilitas summa & incomprehensibilis. [Dignum est (inquit S. Bernardus serm. 4. in vigiliatiu. Dom.) ut, & modestia nostra nota sit, sicut Domini Dei nostri modestia cunctis innotuit. Quid enim magis incongruum, quam ut immoderatè agat homo, conscius propriæ infirmitatis, quandoquidem apparuit inter homines modestus, Dominus Maiestat: discite, (inquit,) à me quia mitis sum & humilis corde, ut possit etiam modestia vestra innotescere cæteris.] Et serm. 1. in natali Domini. [Obsecro proinde & plurimum rogo, fratres, non patiamini sine causa tam pretiosum exemplar vobis exhibitum esse, sed conformamini illi, & renouamini spiritu mentis vestræ. Studete humilitati, quæ fundamentum est, cunctisque virtutum. Sectamini illam, quæ sola potest saluare animas vestras. Quid enim magis indignum, quid detestandum amplius, quid grauius puniendum, quam ut videns Deum cæli, parvulum factum, ultra apponat homo magnificare se super terram? Intollerabilis impudentiæ est, ut ubi sese exinanivit Maiestas, vermiculus impleatur, & intumescat.]

325. Idcirco sanè humiliari voluit Christus, (ut philosophatur Autor sermonis de ablut. pedum apud Cyprianum,) ut erigens se contra Deum, confundatur superbia hominum; & ad humilitatem Dei, nouerit de se humilia sapere locum. Optimè S. Augustinus in Psal. 118. v. 14. ubi tractans illud emundabor à delicto maxime, aut ut ipse legit magno, percontatus quod sit illud delictum, respondet sibi. [Delictum magnum, arbitror esse superbiam. Hoc fortasse & aliter significatum est in eo quod ait, & emundabor à delicto magno. Queritis quàm magnum sit hoc delictum, quod deiecit Angelum, quod ex Angelo fecit Diabolum, eique in æternum interclusit regnum cælorum? Magnum hoc delictum est, & caput atque causa omnium delictorum, scriptum est enim; Insuper peccati omnis, superbia. Et ne quasi leue aliquid contemnas: Initium, (inquit,) superbia hominis apostatare à Deo. Non leue malum est hoc vitium, fratres mei: Hinc vitio in his personis, quas videtis amplas, displicet humilitas Christiana. Propter hoc vitium dedignantur colla subdere iugo Christi, obligati arctius iugo peccati. Nō enim seruire eis contingeret, nam volunt seruire, sed eis expedit seruire. Nolendo seruire nihil aliud agunt, quam ut bono Domino non seruiant, non ut omnino non seruiant quia qui noluerit

seruire

seruire caritati, necesse est vt seruiat iniquitati. Ab hoc vitio quod est caput omnium vitiorum, quia inde cetera vitia nata sunt, facta est apostasia à Deo eunte anima in tenebras, & male vante libero arbitrio: peccatis etiam ceteris consecutis, vt & substantiam suam dissiparet cum meretricibus, viuens prodigè, & per egestatem fieret pastor porcorum qui erat locius Angelorum. Propter hoc vitium, propter hoc magnum superbiam peccatum, Deus humilis venit. Hæc causa hoc peccatum magnum, iste ingens morbus animarum, omnipotentem medicum de cælo deduxit, vsque ad formam serui humiliavit, contumelijs egit, ligno suspendit, vt per salutem tantæ medicinæ curetur hic tumor. Iam tandem erubescat homo esse superbus, propter quem factus est humilis Deus.]

326. Non est omittendus studiosissimus humilitatis, qui cum alibi sapissimè, tum egregiè planè in eam rem differit S. Paulinus epist. 21. loco aureis notis exscribi digno. [In causa tati huius cõsilijs, & muneris, animaduertere ipsius lumen est qui nos illuminat à montibus æternis: in quos oculis alleuatis videamus, istem nos, quibus perieramus itineribus inuentos; rursus ex arbore, rursus ex Virgine; sed non rursus superbia præcipitandi verum è contrario humilitate redituri. Nam idcirco Rex gloriæ & Dominus maiestatis exinanivit se, formam serui accipiens; & inuisibilem magnitudinem suam, visibili abiectione cõtexit, vt nos veteri illo malè conceptæ arrogantia morbo, foris altos, intus oberitos, in formam sublimitatis suæ, per formulam nostræ in se humilitatis attolleret. In hoc enim operatus est, & operatur quotidie bonus Dominus, vt diuinæ conformationis gloriam cõsequamur, si nostri in Christo conformationis exemplum sequamur, cognoscentes in altissimi moderamine, temperatum naturæ nostræ modum; vt supra nos ipsius gratia prouehamur, si iuxta nos, nostri memores ambulemus. Ad quam nos mensuram, propheticus ille de Numeris sermo componit, quo dicitur: *declinabimus dextra neque sinistras, sed regali via ibimus.* Quod nobis Christus est, mediator Dei & hominum, inter diuinæ & humanæ nos temperans, & ad regnum suum regali via ducens; vt corde humiles, opere sublimes, à sinistris, id est peccatis quæ in mortem trahunt, alleuamur, & à dextris nimijs, id est presumptione superbia, humilitatis lege reuocati, teneamus salubrem mediocritatem; ne aut oculos nostros declinantes in terram, comparemur inuentis, quibus non est intellectus: aut altiori nobis scrutantes, euasceamus in cogitationibus nostris. Itaque non alta sapientes, sed humilibus consentientes, in mensura qua mensurauit nobis Dominus, nosmetipsos metiamur.]

Illustrissimè planè, sed fusiùs quàm vt hic adscribi possit, ex humilitate Christi, omnibus malis nostris medicinam eruit, & vigorem ad omnes virtutes infert, Mercurius Eremita, de præceptis salut.

327. Quod vero est consideratione dignissimum, Christus ita fuit humillimus, & coram se abiectissimus, vt tamen simul esset summus. Imo inde maximè crecebat eius humilitas. Coniugium illud depressionis & celsitudinis, egregiè in Christo expressit Galfridus tractans illud ex c. 1. *Elia erit mons domus Domini in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes.* Sic enim scribit, monstrans Christum fuisse simul vallem, & montem. [In die illa erit mons Domus Domini preparatus in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes &c. Sed quomodò fluent ad montem? Non enim solent furtim vergere flumina, sed deorsum. Inter medium montium pertransibunt aqua: sic sanctus Dauid. Sed mons iste preparatus in vertice montium, omnibus quoque vallibus humilior erat. Alioquin quomodò ascendentes Angeli, & descendentes super filium hominis, viderentur? Erat quidem mons preparatus in vertice montium,

iuxta illud, *qui de cælo venit, super omnes est.* Sed nihilominus oportebat humilitatis doctorem, docendus omnibus humiliorum esse. Si igitur in hanc vallem descendis, nihilominus confendis in montem: quoniam qui se humiliat, exaltabitur. Denique baptizatus est in Iordane, cuius nomen interpretatur *descensus eorum*; descendit, vt exaltetur.]

328. Mirum porò esse non potest, Christum humilitatis præsertim exempla signare hominibus voluisse, quos nosset cotruisse per superbiam, cui vt mederetur, ad nos veniebat, vt S. Augustinus egregiè obseruauit tract. 25. in Ioan. ad illud *descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam.* [Vnde (inquit), abundat, iniquitas? Per superbiam. Cura superbiam, & nulla erit iniquitas. Vt ergo causa omnium morborum curaretur, id est, superbia, descendit & humilis factus est filius Dei. Quid superbis homo? Filius Dei propter te humilis factus est. Puderet te fortasse, imitari humilem hominem; saltem imitare humilem Deum. Venit filius Dei in homine & humilis factus est. Præcipitur tibi vt sis humilis, non tibi præcipitur vt ex homine fias pecus. Ille Deus, factus est homo: Tu homo cognosce quia es homo. Tota humilitas tua est, vt cognoscas te. Ergo quia humilitatem docet Deus, dixit; *non veni facere voluntatem meam, sed eius voluntatem qui misit me.* Hæc & commendatio humilitatis est. Superbia quippe voluntatem suam, humilitas facit voluntatem Dei. Idem qui ad me venerit, non eiecit eum foras. Quare? Quia non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Humilis veni, humilitatem docere veni: qui ad me venit, incorporatur mihi: qui ad me venit, humilis fit: qui mihi adheret, humilis erit, quia non facit voluntatem suam, sed Dei: & idem non eiecit foras, quia cum superbus esset, eiectus est foras.]

Idem I. de fide & symbolo c. 4. sic scribit. [Sapientia quæ de Deo genita est, dignata est etiam in hominibus creati. Quo pertinet illud, *Dominus creauit me in principio via uiam suam.* Viarum enim eius principium & caput Ecclesiæ, est Christus homine indutus, per quem viuendi exemplum nobis daretur. Hæc est via certa qua peruenimus ad Deum. Non enim redire possumus, nisi humilitate, qui superbia lapsi sumus, sicut dictum est prioræ nostræ creaturæ, *gausare & erui tamquam dy.* Huius igitur humilitatis exemplum, id est via qua redeundum fuit, ipse reparator noster in se demonstrare dignatus est. Qui non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum enacauit formam serui accipiens, vt crearetur homo in principio viarum eius, Verbum per quod facta sunt omnia.] Merito itaque apparuit Christus humillimus, & voluitur idem Augustinus serm. 74. de temp. factus est *Autor humilitatis, repressor tumoris, medicus Dni.* Rursusque I. de sancta virginitate cap. 3. r. vocat Christum *doctorem humilitatis*: & inde per sequentia capitula, decorrens Christi vitam, quantum ei humilitas placuerit, demonstrat.

329. Concludo cum eodem Augustino hom. 34. ex 50. [Iam videre fratres, si amplius egrotare debet genus humanum, accepta tanta medicina: Iam humilis Deus, & adhuc superbus homo?] Argumentator hinc optime aduersus superbos, composita Christi humilitate, cum Saranæ typho S. Gregor. 3. p. pastor admonit. 18. & optime I. 5. registri Epistola 38. indi. c. 14. in medio, his præter cetera. [Per semetipsum veritas dicit: *omnis qui se exaltat, humiliabitur.* Quæ vt nos ad viam vitæ per humilitatem reduceret, in semetipsa dignata est, quod nos admonet demonstrare; dicens, *discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Ad hoc namque vnigenitus Dei filius, formam infirmitatis nostræ suscepit; ad hoc inuisibilis, non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit; ad hoc contumeliarum indubita,

litis, illusionum probra, passionum tormenta tolerauit
ut superbum non esse hominem humilis doceret Deus.
Quanta igitur humilitatis est virtus, propter quam so-
lum veraciter edocendum, is qui sine estimatione ma-
gnus est, vique ad passionem mortis factus est paruos.]

Omnes Christi amicum esse humilitatis amato-
rem, ex vniuersa hac doctrina, sic colligit Richardus
Viduar. c. 14. in Cant. [Animam humiliat amor Chri-
sti, qui pro ipsa humiliatus est. Humiliat amor ipsius
virtutes, quam ideo amplectitur, quia Christus specia-
liter hanc amavit & habuit. Unde & singulariter vir-
tuti Corinti dicta est: Placent ei omnia humilia, quia in-
telligit hanc esse sublimitatem, quia mox ut humi-
liatus, innoxius exaltatur, quia Christo assimilatur qui mi-
nimus (id est humilissimus) erat in regno cælorum; id
est in præsentis Ecclesiæ, cum esset magnus & Altissimi
filius. Spiritus Christi qui hanc accendit ad illius amo-
rem; insinuat etiam ad illius humilitatem, quo quan-
tum plenus est, tantum abiecta esse eligit; quamque
beata est, tam pauper est Spiritu. Neque enim potest,
quæ Spiritum Christi habet, non amare quod Christus
amavit, & habuit. Tantaque est convenientia amoris Chri-
sti & humilitatis, ut qui alterum horum habuerit, alte-
rum necessarium habere comprobetur: & quantum ha-
berit vnum, tantum habeat alterum, ut si vere amas,
vere sis humilis, & si minus sis humilis, minus amare
conuerteris.]

Ceterum (ut hoc obiter addam,) Fredegisus Abbas
et eo quod Christus summè humilis, non posset se
peccatorem agnoscere, erratimve aliquid suum pro-
teriti, inferebat neminem verè humilem abiecta de se
sentire, aut peccasse se indubiè, sentire debere. Dispari-
tatem summam quamvis per se obuiam, inter Chri-
stum & quævis alium tamen humilem, prosequitur
hic Agobardus opusculi contra Fredegisum, ad primam
eius dubitationem.

Christi virtutum collectio, & fructus ex eis.

330. Longiorem circa Christi virtutes expositio-
nem, animam breuiculus insigni quo S. Basilii in con-
stit. Monast. cap. 5. vsum doctrinæ de virtutibus Chri-
sti proposuit. [Ad ipsum iam (inquit) liberatoris no-
bis vix institutum pergemus, quod mortali in corpo-
re ipso seruatum, omnibus quicunque pietatem in
vita colere vellent, virtutis exemplar, ac pictura veluti
probe expressam effigiem quandam proposuit: Unde
cuncti lineamenti eius inspectis, cum nulla in parte
à proposito ipsius exemplari imitatione declinarent, si-
mile inde profectus quisque in vitam suam exemplum
transferrent. Nam quod vitam suam liberator noster
prestantissimi viuendi ritus omnibus ipsi obtemperare
volentibus exemplar proposuerit, ipsum audi, hoc aper-
tissime dicentem: *quis mihi ministrat, me sequatur*, (in-
quit.) Quibus verbis nequaquam affectionem eam
hic significat, quæ corpore fit (quando qui hoc facere
possit, repetitur nemo, cum quoad corpus pertinet,
Dominus in cælo nunc esse intelligatur; sed acerrimam,
quantum fieri possit, vitæ ipsius institutorum
imitationem. Quæ igitur vita fuit Liberatoris nostri?
Quam ille, dum hic inter nos versaretur vitæ rationem
seruans est? Peccatum quidem non fecit.

En igitur quomodo ex Christi virtutibus veluti flo-
rentis contritis, consilium est vnguentum illud suauo-
lentissimum, quo cælum & terra perfusa sunt, & bonæ
omniæ, tractæ in odorem vnguentorum. [Virtutes
eius dignius collatæ, (ait Petrus Damiani serm. de
S. Magdalena) & in mortali cogitationis, pistillo
diligentissimè meditationis interitæ, & exultationis
deco superfulæ, suffuso igne iustitiæ, & humilitatis
aleno decoctæ, vnguentum faciunt & odore & virtute
mirabile.] De odoratissimo hoc vnguento sic habet
S. Dionysius in Ecclesiæ hierar. cap. 4. parte 3. [Scimus
Theoph. Raynandi Christum.

augustissimum Iesum supersubstantialiter odorem esse,
intellectuale nostrum, spiritualibus distributionibus
diuina voluptate replentem. Si enim carnalium odora-
mentorum perceptio, suauiter fouet ac nutrit magna cū
voluptate, naturæ nostrarum iudicium, modò illabe-
factum adsit atque ad odores incommensurabilem respon-
dens rationabiliter dixerit quispiam, spirituales etiam
virtutes nostras nulla ratione ad deteriora vergentes,
naturalis vigore iudicij nostri, secundum diuinæ ope-
rationis modos, congruamque ad eum animi con-
uersionem, ad perceptionem diuini odoris euadere, ac
sacra voluptate & pabulo diuiniore repleri. Ipsa itaque
vnguenti compositio mystica, (vix ea interim forme-
mus, quæ formam nequaquam admittunt,) ipsum no-
bis pingit Iesum, principalem, scilicet diuinorum o-
dorum opulentiam, factis proportionibus in augustis-
sima quæque spiritualium diuinorum vapores immitten-
tem: in quibus Spiritus suauiter affecti, sacrisque per-
ceptionibus pleni, spirituali viuuntur alimonia, odora-
tis distributionibus ad ipsorum intellectuale diuina
participatione subueniunt.] S. Ambrosius l. 3. de Virgin.
sub medium & S. Bernardus serm. 1. in capite ieiunij, de
Christi fragrantia ob charismata virtutum omnium
diuinitus in eam congesta, fragrantissimè disserunt.

Sumus & nos, Christi bonus odor. Quod ut acci-
dat, suauolentissimis virtutum eius vnguentis per-
fundamur. [Nam equidem (inquit Theodorus Stu-
dita serm. 6. catech.) Christi fragrantia esse qui victi-
tem comparat, testatur Apostolus in hæc verba, *Christi
bonus odor sumus Deo, in ijs qui salui sunt, & in ijs qui pe-
reunt, alij quidem odor mortis in mortem, alij autem odor
vitæ in vitam*. Jam illud quoque ad hæc dicere est Ada-
mum ante transgressionem, Deo fragrantiam fuisse,
incorruptam & immortalitate mactum, vacantem-
que cælestibus spectaculis, qui prout instar floridi ac-
que redolentis, pomarium incoleret, spirans virtutes.
Quin & Ilacus Patriarcha in Iacob filio fragrantiam
odoratus, ait: *ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui
benedixit Dominus*; odore scilicet spiritaliter percepto.
Quamobrem, fratres spiremus nos quoque fragran-
tiam spiritalem, quam virtutum compositione sibi quis-
que molitur, ceu vnguentarius verè optimus. Hoc
felix vnguentum est, hoc Deo incensum; hoc Ange-
los pellicet, arcet demones; hoc vnguento femine
Christum penè sunt affectatæ, secundum canticorum
carmen hoc eniuermè & nos afficiemur quoque sin-
cere? De conficiendo è Christianis virtutibus thy-
miamate odoratissimo, pulchrè S. Nilus præludio ad
150. capita de Oratione.

CAPVT VI.

*Depulsio defectuum nostrorum, ab humana vo-
luntate Christi Domini: ubi de eius impeccan-
tia, & impeccabilitate, libertatem bene
exsequendi actus præceptis, non excludente.*

331. Defectus qui voluntates nostras commaculat,
& à quo solo, aut per ordinem ad quem so-
lum, propiè turpamur & deformes reddimur, est
actuale peccatum, ut plenius prosequor in Mor. dist. 4.
num. 402. Quare de peccato & ijs quæ cum eo ita ne-
cessantur, ut vitulentiam eius quoquomodo redolent,
& voluntatem inexpurgabiliter dehonestent, à Christi
voluntate ablegandis, satagendum est.

An Christi capax defectuum perfectionis.

Legi qui non minùs quàm peccatum pugnare cum
Christi dignitate censeret, defectum quemcunque: ita
ut Christus non plus potuerit à minima diuinæ vo-
luntatis infirmatione per defectum perfectionis, quàm
Y y ab